



**ELVA LASTEAED ÕNNESEEN  
ÕPPEKAVA 2020-2021**

## Sisukord

I. LASTEAIA LIIK JA ERIPÄRA	5
II. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED	7
III. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PLANEERIMINE JA KORRALDUS	9
1. Õppeperiood ja planeerimine	9
2. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus sobitusrühmas	9
3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus liitrühmas	10
4. Mäng	11
5. Terviskasvatus	11
6. Õuesõpe	12
7. Töökasvatus	13
8. Õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade lõimimine	19
9. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevust kajastavad dokumendid	19
9.1 Lasteaia päevakava (Lisa 4)	19
9.2 Lasteaia tegevuskava (Lisa 5)	19
9.3 Rühma tegevuskava (Lisa 6)	19
9.4 Nädalaplaan (Lisa 7)	20
9.5 Õppe- ja kasvatustegevuse päevik	21
9.6 Laste arengukaardid (ptk V)	22
9.7 Koolivalmiduskaart	22
10. Avatud tegevuse analüüs	23
IV. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	24
V. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS	25
VI. LASTEVANEMATEGA KOOSTÖÖ KORRALDAMINE JA PÕHIMÕTTED	28
VII. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONNAD JA SISU	30
ÜLDOSKUSED	30
Üldeesmärgid:	30
Põhimõtted	30
1. Mänguoskused	31

2 - 3 AASTANE LAPS	31
3 - 4 AASTANE LAPS	32
4 - 5 AASTANE LAPS	33
5 - 6 AASTANE LAPS	34
6 - 7 AASTANE LAPS	35
MINA JA KESKKOND	36
Üldeesmärgid	36
Õpisisu	37
2 - 3 AASTANE LAPS	38
3 - 4 AASTANE LAPS	38
4 - 5 AASTANE LAPS	39
5 - 6 AASTANE LAPS	41
6 - 7 AASTANE LAPS	42
KEEL JA KÕNE	43
Üldeesmärgid	43
Põhimõtted	43
2 – 3 AASTANE LAPS	43
3 - 4 AASTANE LAPS	44
4 - 5 AASTANE LAPS	45
5 - 6 AASTANE LAPS	45
6 - 7 AASTANE LAPS	46
MATEMAATIKA	47
Üldeesmärgid	47
Põhimõtted	47
2 – 3 AASTANE LAPS	48
3 - 4 AASTANE LAPS	48
4 - 5 AASTANE LAPS	49
5 - 6 AASTANE LAPS	49
6 - 7 AASTANE LAPS	50
KUNST	51
Üldeesmärgid	51
Põhimõtted	51
2 - 3 AASTANE LAPS	52
3 - 4 AASTANE LAPS	52

4 - 5 AASTANE LAPS	53
5 - 6 AASTANE LAPS	54
6 - 7 AASTANE LAPS	55
MUUSIKA	56
Üldeesmärgid	56
Põhimõtted	56
2 - 3 AASTANE LAPS	56
3 – 4 AASTANE LAPS	57
4 – 5 AASTANE LAPS	57
5 - 6 AASTANE LAPS	58
6 - 7 AASTANE LAPS	58
LIIKUMINE	59
Üldeesmärgid	59
VIII. ÕPPEKAVA ARENDUSTEGEVUS JA MUUTMINE	62

### **Lisad:**

Lisa 1. Saalitegevuste ajakava

Lisa 2. Mängu liigid vanuse astmeti

Lisa 3. Õuesõpe, väärtused, tegevuse hindamise küsimustik

Lisa 4. Lasteaia päevakava

Lisa 5. Lasteaia tegevuskava

Lisa 6. Rühma tegevuskava

Lisa 7. Nädalaplaan

Lisa 8. Laste arengukaardid

Lisa 9. Koolivalmiduskaart

Lisa 10. Individuaalne arenduskaart

Lisa 11. Avatud tegevuse analüüs Õnneseene mõttekojas

Lisa 12. Sisehindamise tulemusnäitajad rühmas

Lisa 13. Lastevanemate rahulolu ankeet

## I. LASTEAIA LIIK JA ERIPÄRA

1. Elva Lasteaed Õnneseen on koolieelne lasteasutus, mis avati 20. detsembril 1982. a Elva II lastepäevakodu nime all.
2. Õnneseene nime sai lasteaed 1994. aastal.
3. Lasteaed Õnneseen on Elva linna hallatav asutus, mis on avatud tööpäevadel 6.45-18.45.
4. Elva Lasteaias Õnneseen on alates 2008. a 11 rühma.
5. Elva majas (Kaja 4) on 8 rühma ja Peedu majades (Lõuna 5/7) 3 rühma.
6. Rühmameeskondade töö Elva majas on korraldatud selliselt, et õpetajad, kes sõimerühmas uute lastega alustavad, on nende lastega koos koolieani. Peedu majas alustavad lapsed sõimerühmas ja liiguvad edasi nooremast liitrühmast vanemasse liitrühma ning nende õpetajad võivad vahetuda.
7. Õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles.
8. Elva Lasteaed Õnneseen missioon: "Toetades perekonda tagame koostöös hoolivate õpetajatega igale lapsele kvaliteetse päevahoitu ja mitmekülgse kooliks ettevalmistuse".
9. Elva Lasteaed Õnneseen on näitemängu suunitlusega, mis kätkeb endas muusikat, laulu, võistlustantsu, loovmängu ja lavastamist, toetamaks laste loovust, suhtlemisoskust ja esinemiskindlust.
10. Lasteaed väärtustab eelkõige meeskonnatööd ja innovaatsilisust. Rühmades on kasutusele võetud interaktiivsed tahvlid/projektorid ja põrandarobotid.
11. Elva Lasteaed Õnneseen on seadnud sihiks lapsekeskse tervisliku arengukeskkonna loomise soodustamiseks aktiivsete ja loovate isiksuste kujunemist.
12. Lasteaed kuulub 2009. aastast Tervistedendavate Lasteaedade Liitu ning rakendab teadlikku õuesõpet, mille kohaselt on aiarühmadel igal nädalal üks õuesõppe päev.
13. Elva Lasteaed Õnneseen moto: "Üksmeel, loovus ja tervislik eluviis - Õnneseene elustiil!"
14. Lasteaia õppekasvatustööd on aastaid mitmekesisistanud projektipõhised mängulised tegevused. Iga õppeaasta alguses käivitub kõiki lasteaia tegemisi siduva eesmärgiga uus projekt:
  - 2002-2003. õa „Kuidas täita lapse hingekotti?“
  - 2003-2004. õa “Oravate” rühma looduse õpperada” Peedu majades
  - 2003-2004. õa “Õnneseene põngerjate imelised tegemised”
  - 2004-2005. õa “Krutskilinna Õnneseene lossi elanike põnevad tegemised“
  - 2005-2006. õa “Õnneseene erakondade haruldased juhtumised Arbimäel“
  - 2006-2007. õa „25. mängu- ja tähering Elva Õnneseenes“
  - 2007-2008. õa „Nöörinäapsude trikid Õnneseene mängu- ja täheringis“
  - 2008-2009. õa „Kolmnurk, ruut, ring ja number - kõik on õues meie ümber“
  - 2009-2010. õa “Teatripisik on meil põues - näitemäng käib toas ja õues”
  - 2010-2011. õa “Õnneseene rahvamängud vikerkaare all“
  - 2011-2012. õa “Õnneseene Olümpiamängud”
  - 2011-2012. õa “Ohutult lasteaeda, ohutult koju!”
  - 2012-2013. õa “Palju õnne, Eesti, Elva, Õnneseen!”
  - 2013-2014. õa “Seeneriigis tarkust uut ammutame igalt puult”
  - 2014-2015. õa „Vihmaussist sajajalgseni”

2015-2016. õa „Õnneseened teevad ilma“

2016-2017.õa „Tunnen, mõtlen, teen – hakkama saab Õnneseen!“

2017-2018. õa „Õnneseene Vabariik“

2018-2019. õa „Õnneseen teeb kõike ise, aitab sõpra, kes on pisem“

2019-2020. õa „Sulissõbrad keeles ja meeles“

2020-2021. õa „Sulissõbrad keeles ja meeles“

15. Huviringina on võimalus lasteaia saalis lastel käia Crause Tantsukooli võistlustantsu eelkursustel ja FC Elva jalgpalli treeningutel.
16. Õppe- ja kasvatustöö korraldus lähtub „Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast“ (Vabariigi Valitsuse 29. mai 2008. a määrus nr 87), „Koolieelse lasteasutuse seadusest“ ja käesolevast õppekavast.
17. Elva Lasteaed Õnneseen toetab ja nõustab perekonda lapse alushariduse omandamisel.

## II. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

1. Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk
  - 1.1 Lapse kehalise, vaimse, sotsiaalse ja emotsionaalse arengu järjepidev toetamine läbi õppe- ja kasvatustegevuste, igapäevaste toimingute ning mängu
2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid 2020-2021. õa-ks:
  1. Laps tutvub erinevate kodumaiste linnuliikidega
  2. Laps uurib lindude tegevust aastaringis (toitumine, pesitsemine, ränne)
  3. Laps kuulab ja teab, et linnud häälitsevad erinevalt
  4. Laps tutvub lindudega pärimuses (vanasõnad, mõistatused, muistendid, linnulaul, muinasjutud)
  5. Laps teab, kuidas hoolitseda paigalindude eest
  6. Laps on loov loodusliku materjali kasutaja
  7. Laps on märkav ja hooliv ümbritseva keskkonna ja kaaslaste suhtes.
3. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted
  - 3.1. Lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
  - 3.2. Lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
  - 3.3. Lapse loovuse toetamine;
  - 3.4. Mängu kaudu õppimine;
  - 3.5. Humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
  - 3.6. Lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
  - 3.7. Lapsele turvatunde ja eduelamuse tagamine;
  - 3.8. Üldõpetusliku tööviisi rakendamine;
  - 3.9. Erinevate tegevusvaldkondade lõimimine;
  - 3.10. Kodu ja lasteasutuse koostöö;
  - 3.11. Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

Lapse arengu toetamine on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteaia direktor.

4. Õpikäsitus
  - 4.1. Täiskasvanud on laste arengu toetajad ja selleks esteetilise ja turvalise keskkonna loojad.
    - 4.1.1. Tagatakse turvaline rühmaruum ja õueala ning võimalused mängimiseks, vaatlemiseks, uurimiseks, katsetamiseks, suhtlemiseks, eneseteostamiseks, tunnete väljendamiseks, tunnustuse saavutamiseks.
    - 4.1.2. Lapsi kaasatakse kasvukeskkonna kujundamisse ja reeglite loomisesse.
    - 4.1.3. Lastes kujundatakse iseseisvust.
    - 4.1.4. Kasvukeskkond pakub võimalusi loovaks mänguks ja laste tegutsemiseks väikestes gruppides.
    - 4.1.5. Kujundatakse tervislikke eluviise (toitumine, hügieen, õues viibimine, ülemäärase stressita, vältides üleplaneerimist).
    - 4.1.6. Turvalise ja mitmekesise õpikeskkonna loomise tulemusena toimuvad positiivsed muutused laste käitumises, teadmistes, oskustes, hoiakutes ning nendevahelistes seostes.

- 4.2. Õppimine lasteaia on vastastikune aktiivne protsess lapse ja täiskasvanu, teiste laste ja keskkonna vahel, mille käigus laps tõlgendab elu ja asju enda ümber ning arendab koostööoskust.
- 4.3. Tegutsetakse terve rühmaga, vajadusel väikestes gruppides või individuaalselt.
- 4.4. Läbi mängulise õppe viiakse tegevusi läbi nii toas kui õues.
- 4.5. Õppetegevuses kasutatakse põhimõtet kergemalt raskemale, lihtsamalt keerulisemale, lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.
- 4.6. Õppe- ja kasvatustegevusi individualiseeritakse vastavalt lapse eripärale: võimetele, keelelisele ja kultuurilisele taustale, vanusele, soole, tervises seisundile jm.
- 4.7. Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja, keda kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid, tehtud otsuseid põhjendama ja tehtut analüüsima.
- 4.8. Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada laste suutlikkust:
  - 4.8.1. seostada teadmisi varasemate kogemustega ja kasutada uutes olukordades ja tegevustes;
  - 4.8.2. arutleda omandatud teadmiste üle, põhjendada oma arvamust;
  - 4.8.3. rakendada õpitud ja hinnata tegevuse tulemuslikkust;
  - 4.8.4. tunda rõõmu enda ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.



### III. ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse PLANEERIMINE JA KORRALDUS

Õppe- ja kasvatustegevuse aluseks Elva Lasteaias Õnneseen on koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, lasteaia õppekava ning rühma tegevus- ja päevakava, milles on arvestatud paikkonna kultuurilist omapära, eesti rahvatraditsioone, loodust ja tervishoidu.

#### 1. Õppeperiood ja planeerimine

- 1.1. Lasteaia õppeaasta algab 1. septembril ja kestab järgmise aasta 31. augustini. Aktiivne õppeperiood toimub 1. septembrist järgmise aasta 31. maini.
- 1.2. Suvekuudel toimuvad mängulised tegevused õues, korraldatakse ja kinnistatakse õppeaasta jooksul omandatut.
- 1.3. Uute sõimelaste harjutamise ajal planeeritud õppe- ja kasvatustegevusi ei toimu. Nendega alustatakse 1. oktoobrist.
- 1.4. Kogu õppeaasta vältel jälgitakse, et lastel jääks piisavalt aega koolieelse ea põhitegevuseks – mänguks.
- 1.5. Lisaks rühmaõpetajatele toetavad laste arengut vastavalt saalitegevuste ajakavale (lisa 1):
  - 1.5.1. muusikaõpetaja, kes viib läbi iga rühmaga üks-kaks muusikategevust nädalas ning tegeleb ka individuaalselt laste muusikaliste võimete arendamisega.
  - 1.5.2. liikumisõpetaja, kes viib iga rühmaga läbi üks-kaks liikumistegevust nädalas saalis või õues.
  - 1.5.3. rütmika- ja tantsuõpetaja, kes viib rühmadega (va sõimerühmad) läbi ühe tegevuse nädalas
  - 1.5.4. eripedagoog, kes tegeleb erivajadustega laste isiksuse ja psüühiliste protsesside arendamisega ja laste kooliks ette valmistamisega, eesti keele õpetamisega lastele, kelle jaoks eesti keel on teine keel.
  - 1.5.5. logopeed, kes tegeleb regulaarselt kõneravi vajavate lastega, teostades individuaalseid või rühmategevusi.
- 1.6. Eesti keelest erineva kodukeelega laste eesti keele omandamist toetatakse rühmategevustes.
- 1.7. Planeerimisprotsess toimub Eesti Lasteaedade Internetipõhises Infosüsteemis (ELIIS) alates 2014-2015. õppeaastast.

#### 2. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus sobitusrühmas

- 2.1. Sobitusrühm moodustatakse lisaks eakohaselt arenenud lastele ka üksikutest erivajadustega lastest.
- 2.2. Sobitusrühmas on laste suurim lubatud arv väiksem kui teistes lasteasutuse rühmades, arvestades, et üks erivajadustega laps sõltuvalt raskusastmest täidab kuni kolm kohta.
- 2.3. Erivajadusega laps võetakse sobitusrühma vastu vanema kirjaliku avalduse alusel ning nõustamiskomisjoni soovitusel.
- 2.4. Erivajadusega lapse tavarühma sobitamine annab paremaid tulemusi, kui lapse põhidiagnoosile ei lisandu teiseseid diagnoose või nendele omaseid jooni.
- 2.5. Erivajadustega laste kohta käiva teabe jagamisel arvestatakse konfidentsiaalsusnõudeid.
- 2.6. Sobitusrühma õppe- ja kasvatustegevuste põhimõtted:

- 2.6.1. Sobitusrühmas koostatakse erivajadustega lapsele vajaduse korral individuaalne arenduskava (IAK) ja lapsega tegelevad erispetsialistid.
- 2.6.2. Rühmas tagatakse vajalik eri abi päevakavaliste, meetodiliste ja korralduslike meetmetega spetsiifilise õppe- ja kasvatustööga ning abivahendite kasutamiseks.
- 2.6.3. Õpetajad suunavad laste tegevusi rühma tegevuskava ja lapse individuaalse arenduskava (IAK) alusel. Vajadusel lihtsustatakse erivajadustega lapsele rühma tegevusi ja viiakse need läbi koos tugiisiku, tugiõpetaja, õpetaja abiga või individuaalselt.
- 2.6.4. Sobitusrühma edukaks toimimiseks teevad koostööd rühma meeskond, muusika- ja liikumisõpetaja, logopeed, eripedagoog, juhtkond ja lapsevanemad.
- 2.6.5. Õpetaja soodustab laste omavahelist suhtlemist. Erivajadustega lapsel on õpetaja abiga võimalik leida sõpru ja mängukaaslasi, kes aitavad tal jõukohaselt rühma tegevustest osa võtta. Nii areneb ka tavalaste sotsiaalsus ja empaatia.

### 3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus liitrühmas

Liitrühm moodustatakse vajadusel 3-7 aastastest lastest.

- 3.1. Õppe ja kasvatuse korraldamisel lähtutakse sellest, et eri vanusega laste tegevustele seatakse eakohased eesmärgid. Läbimõeldult valitakse tegevuste teemad ja tegevus ehitatakse üles nii, et ühele alarühmale on tegevus uus, teisele kinnistav või kordav. Õppetegevuse organiseerimisel ilmutatakse paindlikust ning peamiseks märksõnaks on koostöö. Samuti kombineeritakse omavahel õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimisel erinevaid viise.
- 3.2. Õpetajad organiseerivad rühmas rahuliku ja heatahtliku õhkkonna ning tänu sellele on laste elu lasteaias sisukas ning mitmekülgne. Õpetajad loovad liitrühmas õppimist ja kasvamist toetava keskkonna ning on eeskujuks suhtlemisel erivanuseliste lastega.
- 3.3. Keskkonna loomisel arvestatakse ruumide paigutust. Luuakse nn ajutisi mängunurki ja –keskuseid lähtudes läbitavatest teemadest, jälgitakse, et neid oleks lihtne kokku panna või muuta. Luuakse ka ajutisi teemale vastavaid tööpiirkondi, kus korraldatakse erinevaid õppetegevusi, mis lubab lastel ühel ja samal ajal tegelda erinevate tegevustega üksteist oluliselt segamata.
- 3.4. Ruumides on lastel endil võimalik kätte saada nii mänguasjad mänguasju kui töövahendid töövahendeid, mis on mõeldud igas eas lastele. Vahendid ja mänguasjad on valitud nii, et need võimaldavad lapsel ka iseseisvalt tegutseda.
- 3.5. Päevakavas on nii noorematele kui vanematele lastele kellaajad ühised, kuid nooremad lõpetavad tegevused umbes 10 minutit varem. Vanematel lastel on iga päev 2-3 plaanitud tegevust, noorematel 1-2 tegevust päevas.
- 3.6. Rühma päevakava on paindlik ning õpetajad jälgivad, et kõik nädala jooksul plaanitu saaks läbi võetud.
- 3.7. Õpetajad vaatavad üle päevaks kavandatud tegevused ning individuaalset, paaris- ja väikegruppidele mõeldud tööd alustatakse siis, kui esimesed lapsed on lasteaeda saabunud ning jätkatakse pärastlõunal ja õhtusel ajal. Kogu rühma tegevused on jäetud tavapärasele õppetegevuste ajale. Kuna lasteaias kasutatakse palju õuesõpet, siis see võimaldab ka päeva otstarbekamalt kasutada.

- 3.8. Ajal, mil osa lapsi on hõivatud õppega või ülesannete täitmisega, saavad teised mängida. Antud päevakava võimaldab igal lapsel osaleda nii organiseeritud tegevustes kui küllaldaselt mängida.
- 3.9. Liitühma tööplaanis kajastuvad 2-3 vanuserühma eesmärgid ja tegevused – see oleneb antud rühmas käivate laste vanusest. Lapsed jagatakse sobilikesse rühmadesse laste reaalselt arengutaset ning individuaalseid iseärasusi arvestades. Seega, tegevusi kavandades arvestatakse laste arengutaset ja tempot, pakutakse lastele tegevusi nii sarnase kui erineva koosseisuga rühmades.
- 3.10. Õppe ja kasvatuse korraldamisel on oluline roll ka õpetaja abil, kes osaleb ning ta osaleb nii tegevuste planeerimisel kui nende läbiviimisel. Igapäevategevustes on õpetaja abi kaasatud põhiliselt kunstitegevuste läbiviimisel. Samuti tegeleb ta väikegruppide või nende lastega, kes on oma tegevuse lõpetanud.
- 3.11. Õppe ja kasvatuse korraldus liitühmas aitab kaasa laste sotsiaalsete oskuste omandamisele ja iseseisvuse tekkele, õppe- ja kasvatustegevus on mängulisem ja rühmas arvestatakse rohkem laste individuaalsust ning arengut.

#### **4. Mäng**

- 4.1 Mäng on lapse loomulik viis õppimiseks ja arenemiseks, mille kaudu saab laps positiivse õppimiskogemuse. Mäng on tegevus, mis vastab lapse füüsilistele ja psüühilistele vajadustele.
- 4.2 Lapsi suunatakse mängima mängu, mis arendaks lapse mõtlemise mitmekülgsust, intellektuaalseid võimeid, reeglite arusaamist, keskendumisvõimet, kujutlusvõimet, motoorikat, suurus-, tugevus- ja ruumisuhteid, laiendaks teadmisi ümbritsevast, iseseisvust, loovust jm. Mängides õpitakse tundma esemete omadusi neid mitmel erineval viisil kasutades jne.
- 4.3 Mängu kestvus sõltub lapse vanusest ja arengutasemest. Püsivust nõudvate mängude jaoks vajab laps piisavalt aega, mis võib ulatuda 15-45 minutini.
- 4.4 Õpetaja jälgib laste mängu, tagades turvalisuse ning vajadusel juhendab ja julgustab last mängima. Vajadusel sekkutakse mängu peenetundeliselt, kuid välditakse liigset mängu juhendamist.
- 4.5 Õppe- ja kasvatustöö planeerimisel ja läbiviimisel kasutatakse erinevaid mänguliike: loovmängu (mille alla kuuluvad rolli-, ehitus- ja lavastusmäng) ning reeglimängu (mille alla käsitletakse õppe-, laua-, laulu- ja liikumismänge). Erinevate mänguliikide osakaalust erinevas vanuses annab ülevaate tabel Mängu liigid vanuse astmeti (Lisa 2).

#### **5 Terviskasvatus**

- 5.1 Lasteaia terviskasvatus on üles ehitatud põhimõttel, et lapsed hakkaksid hindama seda, mis oleneb neist endast, et olla terve.
- 5.2 Tervisekasvatuse eesmärgid on:
- 5.2.1 saada teadmisi ja omandada oskusi, mis aitavad kujundada tervislikke igapäevaharjumusi;
  - 5.2.2 saada teadmisi oma keha kohta, õppida tundma iseennast ja oma keha tähtsamate elundite tegevust;
  - 5.2.3 arendada koostööd lastevanemate, päästeameti, politsei, kiirabi ja perearstikeskustega.

- 5.3 Terviskasvatusega tegelevad rühma õpetajad.
- 5.4 Lastele püütakse teemasid esitada probleemidena, millele tuleb leida lahendusi.  
Õppeaasta jooksul planeeritud üritused terviskasvatuse raames on: sügisesed spordipäevad, toidulaat, leivanädal, liiklusnädal, südamenädal, salatinädal, kevadised spordipäevad, tervise- ja õppematkad.
- 5.5 Terviskasvatuse läbitavad teemad õppeaasta jooksul on: puhtus, liiklus, turvalisus, minu meeled, tuleohutus, hambad, esmaabi, tervislik toitumine, minu süda. Teema „Hoia me viiruse eemal“ on aktuaalne igas kalendrikuus.

## 6 Õuesõpe

- 6.1 Õuesõpe on õppimine ehedas keskkonnas vahetu kogemise, isetegemise ja kogetu teistele vahendamise teel.
- 6.2 Õuesõpe on kindlale nädalapäevale planeeritud ja see toimub iga nädal ning aastaringi.
- 6.3 Õuesõpe on teadlikult planeeritud õppe- ja kasvatustegevus, mis lähtub nädala eesmärkidest ja teemast ning millesse on lõimitud kõik teised valdkonnad vastavalt võimalustele.
- 6.4 Õuesõppe eesmärk on kujundada lastes harjumus õues õppida. On oluline, et nad tunneksid ennast iga ilmaga hästi ja turvaliselt: nad on soojalt riides, oskavad ennast kuivana hoida, saavad õppida läbi nauditava mängu ning tunnetavad looduse seost kõigi ja kõigega. Selleks leiame lastele sobiva keskkonna võimaldamaks lastel uurida, avastada ja vahetuid kogemusi hankida. Otsime võimalusi viia lapsed kokku koduloomadega. Korraldame erinevad matku väljapoole tavapiirkonda.
- 6.5 Õuesõppe läbiviimisel kaasatakse õpetaja abi ja jagatakse saadud kogemusi kolleegidega.
- 6.6 Õuesõppe ettevalmistamisel tehakse koostööd lastevanematega, et lapsed oleksid vastavalt ilmastikule riides (vihmakeep, kindad, sokid, sall, müts, fliis, kilepüksid, kummikud).
- 6.7 Õuesõpe viiakse läbi mitmekesisel õuealal, kus on liivakast ja 10 m läbimõõduga muruplats, linnaruumis ja metsakeskkonnas, kus on suuri kive, kände, voolavat vett, lõkkeplatse jne.
- 6.8 Õuesõppe planeerimisel:
- 6.8.1 otsustatakse: kus, miks, millal ja kuidas seda läbi viia.
  - 6.8.2 mõeldakse konkreetsemalt läbi planeeritava tegevuse etapid:
    - avaring (häälestamine, eelnevate teadmiste aktiveerimine jm);
    - tegevused (käsi, süda ja pea koostöös);
    - lõpuring (pantomiiim, joonistus, luuletus, tants, mudel, skulptuur jne). See on tagasiside ehk peegeldamine. Millegi valmistegemine (herbaariumkaart kile all; värvi, suuruse või kuju järgi sorteeritud loodusobjektid, liiva- või lumeskulptuurid jne).
  - 6.8.3 Leitakse, milliseid vahendeid selle läbiviimiseks vajatakse (istumisalused, värvilised nõõrid, gaasirätikud, viled, kirjutusalused, välimäärajad, tugevad kileümbrikud, luubid, täringud, pallid, vaiad, rõngad, valged linad, binoklid, sõelad, mõõdulindid, ämbrid, labidad, kogumiskarbid, värvikriidid, taskulambid, joogipudelid või -topsid jne).

- 6.9 Oma tegevuse mõtestamiseks järgivad õpetajad õuesõppe tegevuse hindamiseks koostatud küsimustikku (Lisa 3).
- 6.10 Õuesõppe integreerimiseks lasteaiaellu on oluline, et nii õpetajad kui ka lapsevanemad mõistaksid selle tähtsust. Õuesõppe väärtused kajastuvad lisas 3.
- 6.11 Õuesõppe on tihedas seoses nn "värskusefaktoritega" (roheline, liikumine, tervislik toitumine).
- 6.12 Edaspidi on plaanis suurendada oluliselt liikumisõpetaja rolli õuesõppe tegevustes.
- 6.13 Lapsevanemate kaasamiseks õuesõppe läbiviimisesse oleme korraldanud pereüritusi looduses, mis on toonud siiani vaid positiivset järelkaja.
- 6.14 Lasteaia ühisserveris on liikumispäevik, milles kajastuvad rühma liikumised (jalutuskäigud, õppekäigud, spordipäevad, külaskäigud, ühisüritused) väljaspool lasteaia õueala. Päevikusse märgitakse liikumise kuupäev ja koht, kus käidi ning läbiviijate nimed.

## 7 Töökasvatus

- 7.1 Töökasvatus on inimese sihipärane tööks ettevalmistus ning õpetuse ja kasvatusosa, mis arendab isiksuseomadusi, annab üldharivaid, tehnilisi, suhtlemis- ja kutsealaseid teadmisi, oskusi ja vilumusi, õpetab koostöö vajalikkust ning kasvatab tööharjumust.
- 7.2 Töökasvatus algab lapsele eneseteenindusoskuste õpetamisega, jätkub koduste tööde, mängu, õppimise ja töö kaudu.
- 7.3 Koolieelses eas omandatud korra- ja jõukohased tööharjumused on olulised nii iseseisvuse saavutamiseks kui ka edukaks hakkamasaamiseks koolis.
- 7.4 Töökasvatusega pannakse alus töö väärtustamisele ja positiivsele tööse suhtumisele.
- 7.5 Tähtis on täiskasvanupoolne järjekindlus ja sõbralik suunamine, vajadusel abistamine, kuid mitte lapse eest ära tegemine.
- 7.6 Oluline on õigel ajal ära kasutada lapse huvi teda köitnud tegevuse vastu – võidavad nii täiskasvanud kui ka laps.
- 7.7 Enamasti pakub lapsele rahuldust see, et teda peetakse täiskasvanu abiliseks ja tal tekib soov täiskasvanut jäljendada, vanemaid aidata. Nii hakkab laps aru saama töö vajalikkusest.
- 7.8 Töökasvatuse eesmärgid:
- laps väärtustab tehtud töö tulemust, puhtust ja korda;
  - laps on motiveeritud täitma antud tööülesandeid;
  - laps mõistab töö vajalikkust;
  - laps oskab vajadusel täiskasvanult või kaaslaselt abi paluda;
  - laps soovib ise teisi abistada;
  - laps tahab osa võtta jõukohastest igapäevatoimingutest.
- Töökasvatuse eesmärkide saavutamiseks on vajalik, et täiskasvanu märkab ja toetab lapse isetegemistahet ning kaasab last igapäevategemistesse, lastes lapsel osaleda kõiges jõukohases.
- 7.9 Töökasvatuse liigid:
- eneseteenindamine;
  - erinevad töötegevused;
  - täiskasvanute töödega tutvumine.
- 7.10 Laste töö korraldus:
- Individuaalseid tööülesandeid antakse lapsele siis, kui ollakse veendunud, et laps valdab õigeid töövõtteid ja tuleb tööga toime. Individuaalne töö arendab lapse

iseseisvust. Andes individuaalseid tööülesandeid, on õpetajal võimalik igale lapsele individuaalselt läheneda, kujundada ühel lapsel töövilumusi, teisel positiivset suhtumist töösse jne.

- Tegutsemine mitmekesi koos pakub võimalusi õppida teistelt, rõõmustada ühiselt õnnestunud töötulemuste üle, tunda end kaaslaste tähelepanu ja lugupidamise väärilisena. Oskus ühiselt tegutseda nõuab lapselt harjumust arvestada igal sammul kaaslastega, jälgida teiste tegevust, ja vastavalt sellele ise tegutseda, jagada teistega sõbralikult töövahendeid ja –ruumi, abistada, keda vaja, paluda abi, kui see on hädavajalik, andestada, lepitada, kutsuda kaasa lööma, väljendada tunnustust, avaldada oma arvamusi kedagi solvamata jne. Ühistegevuses osaleja peab end tundma võrdse liikmena teiste hulgas. Ta peab saama osa tunnustusest, tema huvide ja suutlikkusega peab arvestatama, tema poolt pakutud abi vastu võtma, tema abipalvele meelsasti ja sõbralikult reageeritama. Tal peab olema võimalus realiseerida koostöö käigus oma soove ja ootusi, tunnetada oma tegevuse vajalikkust teistele. Selle kõige tulemuseks on ühine saavutus individuaalse rahulduse kaudu. Arenevad vastutus- ja kohustunne ning tööarmastus.
- Abistav koostöö saab alguse täiskasvanu ja lapse ühisest tegutsemisest. Selleks palub õpetaja mõne lapse endale appi riulit korrastama, enne tegevuse algust materjale ja töövahendeid laudadele asetama, raamatut parandama jne.
- Individuaalne koostöö. Suurele laste rühmale antakse ülesanne, mille iga laps individuaalselt täidab. Töötatakse üheaegselt, ühes ruumis ja ühise näidise või teema järgi. Kuna töö tulemus on individuaalne, siis võimaldab see iga lapse tööd eraldi analüüsida ja hinnata.
- Järjestikuse koostöö väärtuseks on töötulemus, milles iga osavõtja tööd ei olegi võimalik ära tunda. Kiitev hinnang antakse ühisele tööle, esile tõstmata igaühe individuaalseid töösaavutusi. See õpetab lapsi rahulduma ühise tunnustusega, mitte seadma oma „mina“ teistest kõrgemale. Samuti soodustab rõõm ühise saavutuse üle võrdväärset suhtumist kõigisse grupi liikmetesse ning tugevdab laste vahelisi sõprussuhteid.

#### 7.11 Juhendamise meetodid:

- ettenäitamine;
- selgitus;
- meeldetuletus;
- juhendamine töö käigus;
- kontroll;
- hinnang.

#### 7.12 Laste õiguste ja kohustuste tasakaalustamine:

On loomulik, et lapse kasvades suureneb ka talle antavate kohustuste hulk. Laps õpib rõõmu tundma oma tegevuse tulemusest, mis ongi eeldus talle töökohustuste andmiseks. Väikematele lastele (3–4 aastastele) anname lühiajalisemad episoodilised kohustused: olla söögilauas korrapidaja, korrastad mänguasju riulil, koguda liivakastis kokku mänguasjad jne. 5–6 aastane laps on valmis täitma ka pikaajalisemaid kohustusi: päeva jooksul korras hoida raamaturiulit, nädal aega hoolitsema lillede eest jne.

Mida enam on lastel kohustusi, seda enam peab tal olema ka õigusi. Õigus on see, mis paneb lapse kohustust meeles pidama ja hästi täitma. Õigus eraldab teda teiste hulgast, asetab ta teiste lastega võrreldes mingisse eriolukorda ja selle nimel täidab laps rõõmuga kõik kohustused. Näiteks toidulaua korrapidajal on õigus paluda lapsi minna käsi pesema, öelda, mida söögiks pakutakse ning soovida neile head isu. Reeglina peab kohustusega kaasnema õigus, kasvõi hetkeline. Vastasel juhul jätame avardamata lapse tegevusvälja ja

kohustuste täitmine võib osutada vastumeelseks tegevuseks. Kohustus, millega kaasneb õigus, tundub aga auasjana.

Õigusi võib leida väga erinevaid:

õigus mingile töötegevusele;

õigus valida ühistevõtteks kaaslasi;

õigus mingile mängurollile;

õigus loovutada, lohutada, aidata, laenata, vahetada, kinkida, julgustada, andestada jne;

õigus mingi eseme kasutamiseks;

õigus mingile ruumiosale;

õigus esindada kogu rühma jne.

## 2-3 AASTANE LAPS

Iga väiksema iseseisev toiming pakub lapsele eduelamust ja äratub temas soovi ise kogeda. Tuleb olla järjepidev, kannatlik ja tasakaalukas, sest 2-aastane laps on jõudnud „mina-kriisi“. Laps täidab meeleldi lihtsaid ülesandeid koos täiskasvanuga. Lapsele tuleb võimaldada teha seda, millega ta hakkama saab ning mitte teha neid toiminguid lapse eest ise ära juhtudel, kui on kiire.

Alavaldkond	Eeldatavad tulemused
<b>Täiskasvanute töödega tutvumine</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• matkib mängides täiskasvanute igapäevategevusi toas ja õues, kodus ja lasteaias;</li><li>• viib alustatud tegevuse suunamisel lõpuni;</li><li>• soovi korral jagab või loovutab asju, abistab vajadusel sõpra;</li><li>• vastab küsimusele, mida teevad või kus on ema-isa (nad teevad tööd, nad on tööl);</li><li>• jälgib ümbritsevate täiskasvanute tööd, selgitamisel mõistab nende tehtud töö vajalikkust.</li></ul>
<b>Eneseteenindamine</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• (saab hakkama esmase eneseteenindamisega, vajadusel täiskasvanu abiga) sööb lusikaga;</li><li>• joob tassist;</li><li>• võtab riided seljast (sokid, püksid);</li><li>• käib potil.</li></ul>
<b>Töötegevus</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• kasutab juhendamisel mitmesuguseid töö- ja mänguvahendeid – liivakühvel, pliiats jm;</li><li>• juhendamisel ja abistamisel korrastab oma vahetu ümbruse (mänguasjade panemine oma kohale, jõukohaste asjade kandmine);</li><li>• abistab lihtsamatel kodutöödel (kastab lilli, viib prügi prügikasti jms).</li></ul>

## 3-4 AASTANE LAPS

Lapsel on tugev soov iseseisvuda. Last julgustades, pisut abistades ning vajadust selgitades õpivad nad kiiresti selgeks eneseteenindamise oskused (riietumine, pesemine, söömine jms). Laps suudab keskenduda kuni 10 minutit. Kiitus, heakskiit ja tähelepanu soodustavad lapse töösoovi ja tööst rahulolu teket. Laps abistab meelsasti täiskasvanut kui talle selleks võimalus antakse. Tuleb pöörata lapse tähelepanu ohutusele, selgitada lapsele, kuidas käsitseda

antakse. Tuleb pöörata lapse tähelepanu ohutusele, selgitada lapsele, kuidas käsitseda töövahendeid (nuga, kahval, käärid jms).

<b>Alavaldkond</b>	<b>Eeldatavad tulemused</b>
<b>Täiskasvanute töödega tutvumine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• jäljendab täiskasvanuid lihtsates toimingutes;</li> <li>• harjutab töövõtteid mängu vahendusel (nuku toitmine, laua katmine jms).</li> </ul>
<b>Eneseteenindamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• riietub juhendamisel (paneab jalga sokid, püksid, kingad, selga lihtsad riided jms);</li> <li>• lahti riietumisel asetab riided ettenähtud kohta (kapp, tool, nagil jms);</li> <li>• sööb iseseisvalt, hoides lusikat/kahvlit õigesti, kasutab salvrätti, asetab tooli laua alla, tänab;</li> <li>• peseb ja kuivatab juhendamisel käsi ja nägu, tõmbab üles varrukad, kasutab õigesti seepi, märkab käte määrdumist,;</li> <li>• peseb koos täiskasvanuga hambaid;</li> <li>• kasutab taskurätti, nuuskab nina (vajab juhendamist selles osas);</li> <li>• käib iseseisvalt tualetis;</li> <li>• pühib meelde tuletamisel õuest tuppa sisenedes jalad;</li> <li>• oskab teretada ja head aega öelda, kasutab viisakussõnu tänan, palun;</li> </ul>
<b>Töötegevus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• kasutab juhendamisel mitmesuguseid töövahendeid (hari, kühvel, käärid jms)</li> <li>• koristab meelde tuletamisel mänguasjad ja asetab mängu lõppedes oma kohale;</li> <li>• abistab meelsasti täiskasvanuid igapäevatoimingutes (pühib tolmu, jagab vajaminevad töövahendid, katab laua ja koristab laualt nõud, asetab tooli laua alla, peseb nuku riideid ja – nõusid, kaunistab kodu, ehib kuuske, toob palutud asja, kutsub soovitud inimese jms).</li> </ul>

#### 4-5 AASTANE LAPS

See iga on lapse „mina“ arengus oluline aeg. Laps teab juba, mida tahab, kuid sageli ei oska veel selgitada. See on hea hetk alustada koostööd, mis seisneb kompromissides, selgitustes ning erinevate võimaluste väljapakumises. Laps suudab keskenduda 15-20 minutit. Lapsed on igapäevatoimingutes head abilised kui neid eemale ei tõrjuta. Tähtis ei ole tulemus, vaid kogemuse saamine. Lapse kasvades juhitakse tähelepanu ka töö kvaliteedile.

<b>Alavaldkond</b>	<b>Eeldatavad tulemused</b>
<b>Eneseteenindamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• riietub iseseisvalt (paneab end ise riidesse, riietab lahti, asetab riided ettenähtud kohta, omandab varrukate ja püksisäärte õige poole väljapööramise jms);</li> <li>• peseb ja kuivatab käsi iseseisvalt (enne söömist, pärast käte määrdumist jms);</li> <li>• kasutab iseseisvalt taskurätti;</li> <li>• kammib juhendamisel juuksed hõreda kammiga, oskab nuku juukseid kammida ja nukule patse teha;</li> <li>• sööb iseseisvalt ja puhtalt kasutades lusikat ja kahvlit, juhendamisel ka nuga;</li> <li>• närib toitu kinnise suuga, kallutab õigesti taldrikut.</li> </ul>



<b>Töötegevus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• kasutab erinevaid eakohaseid töövahendeid (reha, labidas, lumelabidas jms);</li> <li>• hoiab juhendamisel korras oma vahetu ümbruse (riidekapi, laua, paneb põrast tegevuse lõppemist tooli laua alla jms);</li> <li>• võtab osa ühisest tegevusest kaaslaste ja täiskasvanuga;</li> <li>• abistab täiskasvanuid jõukohastes igapäevatoimingutes (nõude pesemine, endale toidu tõstmine, lume koristamine jms);</li> <li>• valmistab oma töökoha ette ja töö lõpetamisel koristab töökoha;</li> <li>• viib alustatud tegevuse lõpuni;</li> <li>• teostab jõukohaseid korrastustöid õues (okste ja prahi koristamine, liivakasti serva pühkimine jms);</li> <li>• täidab täiskasvanu korraldusi, saab aru reeglitest;</li> <li>• pöördub abi saamiseks täiskasvanu poole;</li> <li>• tunneb sümpaatiat kaaslaste ja nende tegevuse vastu.</li> </ul>
<b>Täiskasvanute töödega tutvumine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• vaatleb erinevate kutsealade inimesi töötamas, saab ettekujutuse nende tööülesannetest, kirjeldab nende töid (aednik, autojuht, müüja jms);</li> </ul>

### 5-6 AASTANE LAPS

Kõigi eelduste kohaselt saab laps hakkama eneseteenindamisega. Laps suudab keskenduda huvitavale tegevusele 20-30 minutit. Laps korrigeerib käitumist vastavalt vajadusele. Laps palub keerukates toimingutes abi.

<b>Alavaldkond</b>	<b>Eeldatavad tulemused</b>
<b>Eneseteenindamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• laps riietub iseseisvalt (oskab kinni-lahti teha trukke, nõöpe, lukke ja paelu täiskasvanu abiga) ja teeb seda õiges järjekorras, pannes riided õigepidi selga ning jalatsid õigesse jalga, kontrollib oma välimust peeglist;</li> <li>• puhastab end liivast või lumest ja paneb juhendamisel kuivama märjad riided, hoiab korras oma kapi, magama minnes asetab riided korralikult toolile;</li> <li>• kammib iseseisvalt oma juuksed, märkab määrdund käsi ning peseb neid (kindlasti peale WC kasutamist ja enne sööki);</li> <li>• järgib iseseisvalt üldlevinud lauakombeid, istub sirgelt laua ääres küünarnukke toetamata ning sööb vaikselt kinnise suuga;</li> <li>• kasutab sõltuvalt toidust vastavaid söögiriistu, neid õigesti käes hoides, pärast söömist kasutab salvrätti;</li> <li>• teeb juhendamisel pärast magamist voodi ära.</li> </ul>
<b>Töötegevus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• kasutab mitmesuguseid töövahendeid: haamriga naelte löömine, harja ja kühvli kasutamine põranda pühkimisel, sukanõela kasutamine jms;</li> <li>• täidab korrapidaja ülesandeid (laua katmine ja koristamine);</li> <li>• võtab osa kollektiivsest tööst (rühma või õueala koristamine, lehtede riisumine jms);</li> <li>• oskab tegutseda täiskasvanud suulise juhendamise järgi;</li> <li>• märkab kaaslaste vajadusi, laenab ja jagab asju;</li> <li>• pöördub abi saamiseks sõbra poole</li> <li>• aitab täiskasvanut tema palvel.</li> </ul>

<b>Täiskasvanute töödega tutvumine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• teab oma vanemate koduseid ja töölaseid kohustusi, teab vanemate töökohti;</li> <li>• teab elukutseid nende tegevuse alusel (pagar küpsetab, arst ravib haigeid jms).</li> </ul>
--	---

## 6-7 AASTANE LAPS

Laps saab eneseteenindamisega hakkama ning aitab meelsasti endast nooremaid nii eneseteenindamisel kui ka igapäevatoimingutes. Lapse tähelepanu võib juhtida töö kvaliteedile, vajadusel võib töö koos uuesti teha. Lapsele tuleks võimaldada pikemaajalisi töid (lapsel on oma aiapeenar – istutab, kastab, rohib seda). laps tegutseb sihipäraselt, on võimeline keskenduma 30-35 minutit. Laps on uudishimulik, tahab teada saada uusi asju ja suudab vastu võtta uut infot. Eduelamused ja „tõeliste“ asjadega tegelemine aitavad kaasa positiivsele enesehinnangule ja identiteedi kujunemisele. Lapsel on oma kohustused. Laps saab aru, et ühise töö tulemus sõltub igäihe jõupingutustest ja kaasinimeste abist

<b>Alavaldkond</b>	<b>Eeldatavad tulemused</b>
<b>Eneseteenindamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• tegutseb eneseteenindamisel kiiresti ja ladusalt;</li> <li>• märkab märdunud käsi ja musti küünealused ning peseb need puhtaks;</li> <li>• hoiab iseseisvalt korras oma juuksed ja riided (va tüdrukute pikkadesse juustesse patside tegemine);</li> <li>• kasutab nuga ja kahvlit;</li> <li>• istub söögi ajal sirgelt, toetamata küünarnukke lauale;</li> <li>• sööb puhtalt, kiirustamata;</li> <li>• seob paelu, paneb kinni mütsi jt raskesti käivaid nööpe;</li> <li>• pärast tegevuse lõpetamist koristab enda järelt asjad, korrastab</li> <li>• teeb pärast magamist voodi ära, aitab voodipesu vahetada;</li> <li>• kontrollib oma välimust peeglist;</li> <li>• paneb märjad riided iseseisvalt kuivama, valib riietust vastavalt ilmale.</li> </ul>
<b>Töötegevus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• kasutab juhendamisel nuga (tükeldab puu- ja juurvilju jms);</li> <li>• koos täiskasvanuga valmistab mõningaid toite (vormib piparkooke jms);</li> <li>• teritab pliitaseid pliitsiteritajaga;</li> <li>• asetab töövahendid ja mänguasjad õigesse kohta;</li> <li>• aitab vajadusel kaaslast ja endast väiksemat;</li> <li>• viib iseseisvalt alustatud tegevuse lõpuni;</li> <li>• korratust märgates likvideerib selle;</li> <li>• märkab maha kukkunud asju, asetab need oma kohale;</li> <li>• käsitseb õigesti kirjutus- ja töövahendeid: pliits, käärid, nõel, naaskel, heegelnõel, haamer, reha jms;</li> <li>• alustab ja lõpetab tegevuse õigeaegselt, teeb tegevusi õiges järjekorras, võtab ühistegevuses endale osaülesande;</li> <li>• märkab, et sõber või täiskasvanu vajab abi;</li> <li>• oskab näha sõbra töös head ja ilusat ning talle seda öelda,</li> <li>• täidab täiskasvanu suhteliselt keerukaid sõnalisi juhiseid;</li> <li>• täidab püsikohustusi (teritab oma pliitsid jms);</li> <li>• valmistab vajadusel iseseisvalt võileivad;</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• tegeleb aiatöödega – hoolitseb taimede eest, rohib, kastab;</li> <li>• hoolitseb talvel lindude eest;</li> <li>• teostab õuealal jõukohaseid korrastustöid (saeb puuoksi, riisub lehti, puhastab teid lumest ja liivatab neid jms).</li> </ul>
<b>Täiskasvanute töödega tutvumine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• selgitab vestluses enamtuntud ametite vajalikkust (arst, tuletõrjuja, politseinik, õpetaja jms);</li> <li>• teab ja täidab kohustusi lasteaias ning kodus (laua katmine ja koristamine jms);</li> <li>• tutvub erinevate ametialade esindajate töökohustustega, kirjeldab neid, mõistab töö tähtsust (arst ravib inimesi, bussijuht veab inimesi jms).</li> </ul>

## 8 Õppe –ja kasvatustegevuse valdkondade lõimimine

8.1 Lõimimine on õppe- ja kasvatustegevuste ühendamine tervikuks ja seoste loomine valdkondades, erinevate valdkondade vahel ja tegevustes.

8.2 Tegevuste lõimimise aluseks on tihe koostöö rühma õpetajate, muusika-, liikumis-, rütmika- ja tantsuõpetaja vahel. Elva Lasteaias Õnneseen korraldatakse lõimitud õppe- ja kasvatustööd nädalaplaanide alusel, mis annab kõigile ülevaate planeeritud tegevustest.

8.3 Tegevuste kavandamisel seostatakse erinevate valdkondade tegevused nädala teemaga.

8.4 Õppe-ja kasvatustegevuste lõimimist toetab lasteaias teostatav õuesõpe, mis lähtub nädala eesmärkidest ja teemast, ning millesse on lõimitud kõik valdkonnad vastavalt võimalustele.

## 9 Lasteaia õppe- ja kasvatustegevust kajastavad dokumendid

### 9.1 Lasteaia päevakava (Lisa 4)

9.1.1 Direktor kinnitab õppeaasta alguses lasteaia päevakava, mis avaldatakse lastevanematele tutvumiseks rühma stendil, infokeskkonnas ELIIS ja lasteaia veebilehel.

9.1.2 Päevakava määrab ära laste eakohase päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, mäng ning kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

### 9.2 Lasteaia tegevuskava (Lisa 5)

9.2.1 Lasteaia tegevuskava koostatakse üheks õppeaastaks lähtudes arengukavast, õppekavast, õppeaasta üldeesmärkidest ja eelmise õppeaasta sisehindamise tulemustest.

9.2.2 Tegevuskavas määratletakse arengukava valdkondadest ja projektiteemast tulenevad eesmärgid, tegevused, vastutajad ja tähtajad.

9.2.3 Tegevuskava valmib laiendatud pedagoogilises nõukogus, kuhu on kaasatud kogu personal.

9.2.4 Tegevuskava kinnitab lasteaia direktor hiljemalt oktoobri lõpuks.

### 9.3 Rühma tegevuskava (Lisa 6)

Lasteaia tegevuskavast lähtuvalt koostavad rühmasisest projektõppet mitterakendavad rühmameeskonnad oma rühma tegevuskava.

9.3.1 Rühma tegevuskavas tuuakse välja:

- Rühma eripära ja koosseis (laste arv rühmas, sooline koosseis, logopeedilist ja eripedagoogilist abi saavate laste arv, erivajadustega laste arv, individuaalsete arenduskavade alusel juhendatavate laste arv, muukeelsetest ja kakskeelsetest peredest pärit laste arv)
- Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid
- Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted
- Eeldatavad üldoskused selles vanuses
- Planeeritud õppe-ja kasvatustegevused

9.3.2 Kõik rühmameeskonnad, kes ei rakenda rühmasisest projektõpet, koostavad 10. oktoobriks tegevuskava, milles kajastatakse ka rühma koosolekutel väljaselgitatud lastevanemate ootused.

#### **9.4 Nädalaplaan (Lisa 7) tavametoodika alusel tegutsevatel rühmadel**

- 9.4.1 Rühma õppe- ja kasvatustegevust kavandab rühma meeskond; lähtudes lasteaia õppekavas püstitatud eesmärkidest, laste arengulisest tasemest, vajadustest, ettepanekutest, ideedest ning eeldatavatest laste üld- ja õpioskustest.
- 9.4.2 Nädalaplaanis kajastuvad eesmärgid (lapse arengu eeldatavad tulemused), planeeritud tegevused ning õpisisu püstitatud eesmärkide elluviimiseks.
- 9.4.3 Planeerimine toimub nädala kaupa, mis võimaldab õpetajal vastavalt vajadusele teemasid käsitleda ka pikema perioodi jooksul.
- 9.4.4 Nädalaplaan on rühma stendil ja infosüsteemis ELIIS nähtav esmaspäeva hommikul, hiljemalt kell 9.00.
- 9.4.5 Planeeritud õppe- ja kasvatustegevused lähtuvad valdkondadest mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika, kunst, muusika, liikumine sh rütmika ja tants.
- 9.4.6 Nädalaplaanis kajastatakse ka mängud toas ja õues. Erinevate valdkondade all tuuakse iga nädal välja rolli-, ehitus-, lavastus- (vähemalt kord kuus) ja õppemäng; lisaks laulu- ja liikumismängud.
- 9.4.7 Planeeritud õuesõpet teostavad rühmad ühel vabalt valitud nädalapäeval.
- 9.4.8 Laste vanusest lähtuvalt on lõimitud õppe- ja kasvatustegevuste kestus kuni kolmeaastastel lastel 10-15 minutit, kolme- kuni viieaastastel lastel kuni 25 minutit, kuue- kuni seitsmeaastastel lastel kuni 35 minutit.
- 9.4.9 Pedagoogide ühise kokkuleppena toimub õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade rakendamise sagedus olenevalt laste vanusest järgmiselt

Õppe-ja kasvatustegevused valdkonniti	Tegevuskordade arv		
	1-3 aastased	3-5 aastased	5-7 aastased
Mina ja keskkond	1-2	1-2	2-3
Keel ja kõne	1-2	2-3	3
Matemaatika	1	1	1-2
Kunst	2	2-3	3
Muusika	2	2	2
Liikumine	2	3	3
Eesti keel kui teine keel	-	1	1
Tegevuskordade arv nädalas	9-11	12-14	15-17
Tegevuskordade arv päevas	1-2	2-3	2-3

- 9.4.10 Lasteaia õppekavas kajastatud õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel lähtutakse koduloolisuse printsiibist lõimides omavahel tegevusi, valdkondi ja teemasid, arvestades paikkonna kultuurilist omapära, eesti rahvatraditsioone, loodust ja tervishoidu.
- 9.4.11 Õppe- ja kasvatustegevus seostatakse kodukoha inimeste, looduse ja asutustega, millega tutvutakse nende loomulikus keskkonnas.
- 9.4.12 Tegevuskoha valikul arvestatakse nii eesmärgid, eri valdkondade sisu, tegevuste lõimimise võimalust, vajalikke vahendeid ning pedagoogide kui ka personali kaasamise võimalust.
- 9.4.13 Rühmasisest projektõpet rakendavad rühmad koostavad nädalaplani asemel projektiplaani, mis valmib projektitegevuste käigus.

## 9.5 Õppe- ja kasvatustegevuse päevik

- 9.5.1 Arvestust nädala plaani täitmise kohta peetakse ELIISI õppe- ja kasvatustegevuse päevikus.
- 9.5.2 Päeviku kinnitab õppealajuhataja pärast seda, kui rühmaõpetajad on sisse kandnud õppeaasta eesmärgid, õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted ning korralduse.
- 9.5.3 Õppe- ja kasvatustegevuse päevik on lakooniline, korrektne dokument, mida täidetakse direktori poolt kinnitatud korra alusel.
- 9.5.4 Päeva sissekanne kajastab laste tegevusi ja teemasid valdkondade kaupa ning tegevuste läbiviijaid nimeliselt.
- 9.5.5 Päeviku sissekanne iga päeva kohta tehakse hiljemalt kell 18.00.
- 9.5.6 Päevikute täitmise üle teostab kontrolli õppealajuhataja.

Laste tegevused valdkonniti on toodud järgnevas tabelis:

<b>Valdkond</b>	<b>Õppe- ja kasvatustegevused</b>
Mina ja keskkond	Suhtlemine, vestlemine, kõnelemine, katsetamine, võrdlemine, rühmitamine, modelleerimine, õppe- ja rollimängude mängimine, toiduvalmistamine, liiva- ja veemängude mängimine.
Keel ja kõne	Kuulamine, suhtlemine, vestlemine, kõnelemine, sõnavara arendamine, hääldamine, jutustamine, lugemine, kirjutamine, lavastamine, loov- ja rollimängude mängimine, toiduvalmistamine, õppemängude mängimine.
Matemaatika	Vaatlemine, suuruste võrdlemine, hulkade võrdlemine, rühmitamine, järjestamine, loendamine, orienteerumine, modelleerimine, laua- ja õppemängude mängimine, ehitusmängude mängimine, toiduvalmistamine, liiva- ja veemängude mängimine.
Kunst	Vaatlemine, vestlemine, loomine, kujundamine, väljendamine, voolimine, maalimine, joonistamine, meisterdamine, voltimine, toiduvalmistamine, liiva- ja veemängude mängimine.
Muusika	Laulmine, muusika- ja loodushäälte kuulamine, muusikaliste ja laulumängude mängimine, fantaasialiikumine, rütmiline liikumine, rütmimängude mängimine, tantsimine, muusika kujutamine joonistustes, rütmi- ja lihtsatel viisipillidel mängimine, laulu saateks liigutuste tegemine, mängitamismängude mängimine.
Liikumine	Liigutuste asendite õppimine, liikumisviiside õppimine, liikumisvahendite käsitlemine, sportlik-arenduslik liikumine, tasakaalu, reaktsioonivõimet ja rütmitunnet arendav liikumine, ruumis orienteerumise oskust arendav liikumine, liiklemine, liikumismängude mängimine.
Eesti keel kui teine keel	Kuulamine, suhtlemine, vestlemine, kõnelemine. Eesti kultuuri tutvustamine, sõnavara arendamine, lavastamine, loov- rollimängude mängimine, toiduvalmistamine, õppemängude mängimine, liikumismängude mängimine, muusikaliste laulumängude mängimine.

## **9.6 Laste arengukaardid (ptk V)**

- 9.6.1 Arengukaardile kogutakse andmeid terve lasteaia perioodi jooksul (Lisa 8).
- 9.6.2 Arengukaart on aluseks last puudutava arenguveestluse läbiviimisel lapsevanemaga ja koolivalmiduskaardi koostamisel.

## **9.7 Koolivalmiduskaart**

- 9.7.1 Koostatakse vanemas rühmas logopeedi või eripedagoogi poolt läbi viidud koolivalmidustestide ja laste arengukaartide põhjal (Lisa 9).
- 9.7.2 Koolivalmiduskaardil kajastatakse lapse arengu tugevused, arendamist vajavad küljed ja vajadusel kasutatud tugiteenused.
- 9.7.3 Dokument allkirjastatakse kõikide lapsega tegelevate õpetajate poolt ning kinnitatakse direktori allkirjaga. Lapsevanem allkirjastab kaardi pärast kevadist arenguveestlust kinnitamaks, et on koolivalmiduskaardiga tutvunud.
- 9.7.4 Koolivalmiduskaart allkirjastatakse hiljemalt 1. maiks.

## 10 Avatud tegevuse analüüs

- 10.1 Lähtuvalt õppeaasta teemast sai iga rühm endale ühe eestimaise linnu, keda lähemalt tundma õppida. Rühma aasta linnuga seotud avatud tegevuste läbiviimine on mõeldud oma rühma lastele ja kolleegidele, kes saavad kogeda uusi praktilisi ja nutikaid ideid õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimisel. Pärast avatud tegevust toimub Õnneseene õpetajate mõttekoda, kus analüüsitakse toimunut, laste emotsioone, vahvalt teostatud ideid, mitte eriti õnnestunud valikuid, arutluse käigus tärganud uusi teostamise võimalusi ning peetakse plaani teemakohasteks järgnevateks tegevusteks.
- 10.2 Avatud tegevused toimuvad õppeaasta jooksul.
- 10.3 Vaatlejatena osalevad eelkõige sama vanuserühmaga tegutsevad õpetajad ja õppealajuhataja. Huvi korral on avatud tegevusest võimalus osa saada ka teistel õpetajatel. Toimunud tegevust analüüsitakse Õnneseene õpetajate mõttekojas (Lisa 11).

#### IV. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

1. Lapse arengu hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatusgevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.
2. Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist.
3. Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatusgevuse valdkondade eeldatavad tulemused.
4. Lapse arengu hindamise põhimõteteks on:
  - 4.1. individuaalse arengu jälgimine ja informatsiooni kogumine;
  - 4.2. jälgimine nii igapäevatoimingutes, vabamängus ja pedagoogi kavandatud ning suunatud tegevustes;
  - 4.3. arengu kirjeldamine arvestades eeldatavaid üldoskusi ning õppe- ja kasvatusgevuse valdkondade eeldatavaid tulemusi;
  - 4.4. individuaalsuse ja eripäraga arvestamine;
  - 4.5. koostöö muusikaõpetaja, liikumisõpetajaga, logopeedi, eripedagoogi ja vajadusel sotsiaaltöötajaga;
  - 4.6. koostöö lapsevanemaga;
  - 4.7. lapsevanemaga arenguestluse läbiviimine vähemalt üks kord aastas vastavalt kehtestatud korrale.
5. Lapse arengu hindamise kavandamisel ja korraldamisel:
  - 5.1. tutvustatakse lapsevanemale rühma koosolekul lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust;
  - 5.2. kasutatakse põhiliselt individuaalse vaatluse meetodit;
  - 5.3. tulemused dokumenteeritakse lapse arengu kaardil järjepidevalt infosüsteemis ELIIS;
  - 5.4. arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustatakse saavutatut ning tunnustatakse lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi;
  - 5.5. koostatakse lapsele vajadusel individuaalne arenduskava, mille loomisel ja täitmisel osalevad kõik lapsega tegelevad pedagoogid;
  - 5.6. valib lapsevanem last puudutava arenguestluse kuupäeva ja kellaaja õpetajate poolt väljapakutud aegade seast;
  - 5.7. viiakse vajadusel läbi täiendavad arenguestlusi õpetaja, logopeedi, eripedagoogi, juhtkonna või lapsevanema ettepanekul.
6. Juhul, kui lapsevanem ei soovi arenguestlusel osaleda, teeb õpetaja arenguestluste aruande lehel sellekohase märke ja lapsevanem allkirjastab selle.
7. Lähtuvalt isikuandmete kaitse seadusest on lapse arengu hindamise dokumendid piiratud juurdepääsuga. Infot lapse arengu hindamise tulemuste kohta võib edastada lasteaiaiga mitteseotud isikutele vaid lasteaia direktor lapsevanema kirjalikul nõusolekul.



## V. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS

1. Laps on arenguliste erivajadustega kui tema võimed, tervislik seisund või muud omadused (sh keha-, kõne, meele- või kognitiivne puue, emotsionaalsed ja käitumisraskused, üld- või eriandekus, keeleline või kultuuriline taust) erinevad sedavõrd, et tavapärane õpikeskkond ning õppe- ja kasvatusprotsess ei toeta tema võimete arengut piisavalt.
2. Lapse erivajaduste või andekuse varane määramine ning vastava arendustegevuse alustamine annavad parema võimaluse lapse arengu ja õppimise toetamiseks.
3. Elva Lasteaias Õnneseen on erivajadusega laste arengu toetamine meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteaija direktor. Lapse arengut toetavasse ehk rühma meeskonda kuuluvad: rühma õpetajad, õpetaja abi, tugiõpetaja, liikumis- ja muusikaõpetaja, logopeed, eripedagoog, direktor, õppealajuhataja, lapsevanemad. HEV koordinaator on eripedagoog.
4. Lapse arengu hindamine, sekkumine ja toetamine

Tasand	Tegevused	Teostajad
4.1.1.Märkamine	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Laste arengu jälgimine rühmas.</li> <li>2. Lapse arengu mahajäämuse, käitumise eripärasuse või andekuse avastamine.</li> <li>3. Lapsevanemate kaasamine arutellu.</li> </ol>	Rühma õpetajad, õpetaja abi, tugiõpetaja (olemasolul), logopeed, eripedagoog.
4.1.2.Erivajaduste hindamine	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Teostatakse täiendavad uuringud, mille käigus hinnatakse täpsemalt lapse arengutaset: <ul style="list-style-type: none"> <li>• analüüsitakse üldist arengu taset, sotsiaalseid ja õpioskusi;</li> <li>• selgitatakse välja psüühiliste protsesside ja kõne arengu tase;</li> <li>• hinnatakse loovust, muusikalisi võimeid;</li> <li>• kirjeldatakse kehalisi võimeid ja oskusi;</li> <li>• selgitatakse välja terviseprobleemid;</li> <li>• märgatakse iseärasusi lapse eneseteenindusoskustes;</li> <li>• tutvutakse lapsega, organiseeritakse õpetajate arutelusid ja koolitusi, vesteldakse lapsevanematega;</li> <li>• kirjeldatakse oma lapse tegutsemist, käitumist ja suhtlemist kodus.</li> </ul> </li> <li>2. Vastavalt saadud tulemusele teevad rühma õpetajad, eripedagoog või logopeed lapsevanematele ettepaneku lapsega</li> </ol>	Rühma õpetajad, logopeed, eripedagoog, muusikaõpetaja, liikumisõpetaja, õpetaja abi, õppealajuhataja, direktor, lapsevanemad.  Eripedagoog, logopeed, rühma õpetajad.

	erialaspetsialistide või nõustamiskomisjoni poole pöördumiseks ja koostavad lapse iseloomustuse.	
4.1.3.Nõustamine	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Lapsevanema pöördumine konsultatsioonile lastepsühhiaatri, neuroloogi või teiste meditsiinispetsialistide poole, vajadusel ka nõustamiskomisjoni, info vahendamine lasteaiale.</li> <li>2. Rehabilitatsiooniplaani koostamine.</li> </ol>	Lapsevanemad, spetsialistid väljaspoolt lasteaeda.
4.1.4.Sekkumine	<p>Pärast nõustamise käigus saadud andmete analüüsi:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. vajadusel ettepaneku tegemine rühma töökorralduse muutmiseks, nt hoolekogule, sobitusrühma moodustamiseks, lapsevanemale tugiisiku leidmiseks;</li> <li>2. mõistva suhtumise kujundamine personali, rühmakaaslaste ja lastevanemate seas;</li> <li>3. erivajadustele vastava mängu-, õpi- ja olme- keskkonna kujundamine (spetsiaalsete vahendite olemasolu, sobiv istekoht lauas, segavate faktorite kõrvaldamine, õppematerjali valik jne), vanematele nõu andmine kodus tegutsemiseks;</li> <li>4. individuaaltundide läbiviimine lapsega, tema arengu jälgimine, lapsevanemate informeerimine lapsega toimuvast ja neile arendusvõtete ja vahendite soovitamine, vajadusel arenguestlustel osalemine, IAK koostamise ja täitmise juhendamine (Lisa 10);</li> <li>5. individuaalne tegelemine lapsega, osalemine IAK koostamisel ja täideviimisel, lapse integreerimine rühma tegevustesse;</li> <li>6. huvi tundmine oma lapse käekäigu ja saavutuste vastu lasteaias, osalemine IAK-s püstitatud ülesannete täitmisel;</li> <li>7. rühma meeskonna töö jälgimine, vestlusringide ja koolituste organiseerimine;</li> </ol>	<p>Direktor</p> <p>Rühma õpetajad, õpetaja abi</p> <p>Logopeed, eripedagoog</p> <p>Tugiisik või tugiõpetaja</p> <p>Lapsevanemad</p> <p>Õppealajuhataja</p>

	8. lapse aktiveerimine liikumistegevustes, lapse rütmite, motoorika ja üldfüüsilise arengu toetamine.	Liikumisõpetaja, muusikaõpetaja
--	---	---------------------------------

5. Eesti keele kui teise keele õppe korraldamine ja põhimõtted.

**5.1.** Eesti keele omandamine toimub eesti õppekeelega rühmas (eesti keele osakaal on 100% ja enamasti lapsi rühmas on eesti kodukeelega).

**5.2.** Muukeelsete laste õppe- ja kasvatustegevuste korraldamise eesmärgid:

5.2.1. toetada last eesti keele õppimisel,

5.2.2. jälgida lapse eesti keele arengut,

5.2.3. toetada lapse sotsialiseerumist eestikeelses keskkonnas,

5.2.4. toetada ja nõustada lapse perekonda.

**5.3.** Muukeelsete laste õppe- ja kasvatustegevuste põhimõtted:

- muukeelse lapse eesti keele oskuse arendamisel teevad koostööd: rühma meeskond, muusika- ja liikumisõpetaja, logopeed, eripedagoog, juhtkond ja lapsevanemad,
- eesti keelt õpitakse rühmaga planeeritud õppe- ja kasvatustegevuste kaudu,
- vajadusel tegeletakse muukeelsete lastega ka individuaalselt (eripedagoog või rühma õpetajad),
- keeleõpe on järjepidev, mitmekesine ja pakub erilaadseid tegevusi,
- oluliseks peetakse eesti keele kuulamist ja omandamist tegevuse käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst,
- õpetaja rõhutab õige kõne mudelit ning toetab lapse püüdlusi kiituse ja tunnustusega,
- rühmaõpetajad on muukeelse lapse perekonnale koostööpartnerid, tutvustades eesti keelt ja kultuuri ning toetades last tema etnilise kultuuri ning eripärade säilitamisel,
- rühmaõpetajad julgustavad muukeelse lapse perekonda tutvustama oma keelt ja kultuuri teistele lastele ja perekondadele rühmas.

## VI. LASTEVANEMATEGA KOOSTÖÖ KORRALDAMINE JA PÕHIMÕTTED

1. Lasteasutus toetab lapse perekonda soodustades lapse kasvamist ja arenemist ning tema individuaalsuse arvestamist (Koolieelse lasteasutuse seadus § 1 lõige 1 ja 2).
2. Koostöö lapsevanematega algab enne lasteaeda tulekut. Laps ja lapsevanemad saavad tutvuda lasteaia, õuealaga, lapse rühma ja õpetajatega.
3. Lapsevanematega koostöö eesmärgid:
  - Lasteaed tagab võimalused tiheda ja usaldusliku sideme loomiseks lasteasutuse, perede ja kooli vahel ning lapsevanemate huvi suurendamiseks lasteaia vastu ja nende kaasamiseks lasteaias lastele arengutingimuste loomisel.
  - Järgitakse lasteaia kodukorda ja päevakava.
  - Tagatakse koostöös hoolivate õpetajatega igale lapsele kvaliteetne ja turvaline päevahoid.
  - Lapsest lähtuvaid õppekavas püstitatud õppe- ja kasvatustöö eesmärgid täidetakse kodu ja lasteasutuse koostöös.
  - Analüüsitakse lapse arengut ning täidetakse lapse arengu kaart (lisa 8).
  - Igale kooliminevale lapsele koostatakse 1. maiks koolivalmiduskaart (lisa 9).

### 4. Koostöö vormid

#### 4.1. Individuaalne vestlus:

- lasteaia kohakasutuslepingut sõlmides;
- hommikul last tuues ja õhtul lapsele järele tulles;
- vähemalt kord aastas arenguvestlusel;
- vajadusel pedagoogilisel nõustamisel, mis on aktiivne koostöö protsess lapsevanemaga leidmaks lahendusi kasvatusprobleemidele või võimaldamaks paremini toime tulla laste kasvatamisega;
- vajadusel tagasisidevestlused õpetajate, lapsevanemate, logopeedi või eripedagoogi ettepanekul.

#### 4.2. Lasteaia ja rühma ühissündmused:

- traditsioonilised sündmused;
- mängupeod;
- näitused;
- perepäevad kajastamaks lastevanemate hobisid;
- avatud tegevused lapsevanematele;
- rühmakoosolekud;
- laste sünnipäevade tähistamine;
- ekskursioonid ja õppekäigud;
- koolitused.

#### 4.3. Küsitlused:

- selgitatakse välja lapsevanemate ootused uueks õppeaastaks;
- ankeetküsitlused lapsevanemate rahulolu hindamiseks (lisa 13).

#### 4.4. Info kättesaadavus:

- internetikeskkond ELIIS;
- lastevanemate koosolekud;
- õpetajad;
- infostendid;
- lasteaia veebileht;
- facebooki leht Elva Lasteaed Õnneseen;
- rühma elektrooniline kirj vahetus;
- rühma - ja üldtelefon;
- ajaleht "Elva valla leht".

#### 4.5. Koostöö hoolekogu kaudu:

- õppeaasta algul valivad iga rühma lapsevanemad koosolekul ühe liikme lasteaia hoolekogusse;
- lapsevanemad kaasatakse läbi hoolekogu lasteaia arengu- ja õppekava kujundamisse ning arendustegevusse;
- õppeaasta töö kokkuvõtte, mis saadetakse tutvumiseks hoolekogule.

#### 4.6. Tunnustamine:

- verbaalne tänu;
- tänukiri;
- lasteaia logoga meene;
- nimed lasteaia veebilehel, facebooki lehel või kohalikus meediaväljaandes;
- koolitused lastevanematele.

## VII. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONNAD JA SISU

### ÜLDOSKUSED

1. Alushariduse õppekavas esitatud üldoskuste omandamine on määrava tähtsusega inimese arengus. Üldoskuste omandamine tagab lapse hakkama saamise ja arengu järgmistes haridustasemetes ning lapsest areneb ja kasvab ühiskonnale täisväärtuslik kodanik.
2. Õppekavas eristatakse kolme üldoskuste rühma:
  - 2.1 mänguuskused;
  - 2.2 tunnetus- ja õpioskused;
  - 2.3 sotsiaalsed ja enesekohased oskused.
3. Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.
4. Lapse arengut oluliselt mõjutavateks teguriteks on:
  - 4.1 sünnipärased eeldused ja isiksuseomadused;
  - 4.2 vanusest tulenevad sotsiaalsed kogemused ja oskused;
  - 4.3 kasvukeskkond ja kasvatuspõhimõtted.

### Üldeesmärgid:

1. Läbi mängu kujuneb lapsel keskendumisoskus, oskus rakendada oma kogemusi, laps on algatamisvõimeline, jälgib reegleid ning lahendab probleeme.
2. Lapsel kujuneb oskus teistega suhelda, tajuda iseennast ja partnereid, järgida tavasid ja eetilisi tõekspidamisi.
3. Laps suudab eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.
4. Lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine.
5. Last ümbritseb arengut toetav keskkond.

### Põhimõtted

1. Luuakse igakülgsest arendav mängukeskkond lapse mängulise tegevuse soodustamiseks. Lastele jagatakse mänguks vajalike teadmisi, muljeid ja kogemusi ümbritsevast maailmast ja loodusest ning täiskasvanute elust ja tegevusest.
  - 1.1. Üldoskuste arendamine toimub igapäevategevustes nii täiskasvanute kui ka lastega koostegemise ja suhtlemise kaudu lapsele sobilikus rütmis.
  - 1.2. Luuakse turvaline õpikeskkond, kus laps saab hankida teavet, omandada teadmisi ja oskuseid ning uurida ja katsetada.
  - 1.3. Lapsele luuakse erinevaid võimalusi koostegutsemiseks ning kujundatakse väärtushoiakuid ja käitumismustreid läbi täiskasvanu eeskuju.

## Õpisisu:

### 1. Mänguoskused

Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid.

2. **Tunnetusoskused** on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

**Õpioskuste** all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada.

3. **Sotsiaalsed ja enesekohased oskused.** Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast, kui ka partnerit, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest. Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

## 2 - 3 AASTANE LAPS

Alavaldkond	Eeldatavad tulemused
<b>Mänguoskused</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>● Mängib lühikest aega teistega kõrvuti ja järgib lihtsamaid reegleid.</li><li>● Algatab erinevaid mängu ja arendab nende sisu täiskasvanu abiga.</li><li>● Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi.</li><li>● Matkib kuulnud loo tegelaste häälsusi ja käitumist.</li><li>● Ehitab lihtsaid torne, paneb kokku lihtsaid puslesid, kasutab lihtsaid konstruktoreid.</li><li>● Oskab kasutada mänguasju.</li><li>● Aitab täiskasvanul mänguasju oma kohale panna.</li></ul>
<b>Tunnetus- ja õpioskused</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>● Valdab sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada.</li><li>● Mõistab kõnet ilma toetavate vihjeteta.</li><li>● Osaleb vestluses täiskasvanuga.</li><li>● Osaleb meelsasti igapäevatoimingutes.</li><li>● Keskendub tegevusele 10-15 min.</li><li>● Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi.</li><li>● Leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni ning nende vahelisi seoseid.</li><li>● Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi aktiivse tegutsemise ning õppimise kaudu.</li><li>● Suudab laduda 8-10 klotsist torni ja kokku panna 3-4 tükist koosneva raamita pusle.</li><li>● Vajab oma tegevusele tagasisidet.</li></ul>

<b>Sotsiaalsed ja enesekohased oskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Teab oma eesnime.</li> <li>● Teab oma vanust arvuna või/ ja näitab vanust sõrmedega.</li> <li>● Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.</li> <li>● Märkab teiste põhi-emotsioone.</li> <li>● Oskab väljendada oma soove ja tahtmisi lähtudes rühmareeglitest.</li> <li>● Järgib esmaseid viisakusväljendeid.</li> <li>● Vajab enesekindluse toetuseks turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid.</li> <li>● Osaleb täiskasvanu ja teiste lastega ühistegevustes.</li> <li>● Asetab asjad kokkulepitud kohale.</li> <li>● Sooritab ettenäitamisel lihtsamaid töövõtteid.</li> <li>● Saab aru mõistetest minu oma, tema oma.</li> <li>● Täidab vastavalt oma võimetele igapäevaelu rutiini.</li> <li>● Jälgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jälgendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.</li> <li>● Suhtub ettevaatlikult tundmatutesse ja uutesse olukordadesse.</li> <li>● Saab hakkama lihtsama eneseteenindusega.</li> </ul>
--	--

### 3 - 4 AASTANE LAPS

Alavaldkond	Eeldatavad tulemused
<b>Mänguoskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Osaleb ühismängudes, teeb koostööd teiste lastega, kuid eelistab ühte mängukaaslast.</li> <li>● Rakendab mängudes tuttavaid kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.</li> <li>● Arvestab mängudes lihtsamate reeglitega.</li> <li>● Mängus on mõtestatud süžeealine tegevus, jälgib täiskasvanute tegevust ja kopeerib seda.</li> <li>● Saavutab mängukaaslastega kokkuleppe täiskasvanu abiga.</li> <li>● Konstrueerib ja osaleb rolli- ja loovtegevustes.</li> </ul>
<b>Tunnetus- ja õpioskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida ning tegutsseb iseseisvalt otsese juhendamiseteta, kuid autoriteetide toel.</li> <li>● Keskendub tegevusele lühiajaliselt (ligikaudu 15 minutit), on tegutsedes püsivam.</li> <li>● Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme.</li> <li>● Hangib tänu keeleoskusele uut teavet; kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on.</li> <li>● Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi.</li> <li>● Keskendub tegutsedes mitmele eristatavale nähtavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu.</li> <li>● Saab aru arvumõistest; huvitub tähtedest.</li> <li>● Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu.</li> </ul>



<b>Sotsiaalsed ja enesekohased oskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu.</li> <li>● Püüab vahel teisi abistada ja lojutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest.</li> <li>● Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest seltskonnas ning järgib neid igapäevases suhtluses.</li> <li>● Järgib koos kokkulepitud rühmareegleid ja teab nende vajalikkust.</li> <li>● Teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi.</li> <li>● Tegevuse lõpetamisel korrastab meeldetuletusel oma tegevuskoha.</li> <li>● Kasutab iseseisvalt viisakusväljendeid (teretab, tänab, palub jne).</li> <li>● Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele.</li> <li>● Tahab olla iseseisev.</li> <li>● Saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused.</li> <li>● Loob lühiajalisi sõprussuhteid.</li> </ul>
--	--

#### 4 - 5 AASTANE LAPS

Alavaldkond	Eeldatavad tulemused
<b>Mänguoskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Mängib koos teiste lastega erinevaid mänguliike.</li> <li>● Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.</li> <li>● Järgib mängureegleid täiskasvanu abiga ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.</li> <li>● Teda motiveerivad tegevused eakaaslastega.</li> <li>● Lahendab arusaamatusi verbaalselt.</li> <li>● Paneb kokku erinevaid konstruktoreid, kasutades fantaasiat, mõtlemist, tähelepanu.</li> </ul>
<b>Tunnetus- ja õpioskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi.</li> <li>● Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit.</li> <li>● Katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte.</li> <li>● Räägib esemetest, mis pole kohal ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus ning fantaseerib.</li> <li>● Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.</li> <li>● Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistatuse astmest.</li> </ul>

<b>Tunnetus- ja õpioskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme.</li> <li>● Kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitiivselt lihtsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegiaid).</li> <li>● Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi.</li> <li>● Saab aru arvumõistest, huvitub tähtedest.</li> <li>● Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga.</li> </ul>
<b>Sotsiaalsed ja enesekohased oskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid.</li> <li>● On tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut.</li> <li>● Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust, jagab ja vahetab.</li> <li>● Hoolib teistest, pakub oma abi.</li> <li>● Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.</li> <li>● Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest.</li> <li>● Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt.</li> <li>● Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest.</li> <li>● Oskab jälgida ohutut käitumist teiste suhtes.</li> <li>● Tegevuse lõppedes koristab enda järelt ja aitab teistel koristada .</li> <li>● Järgib süües iseseisvalt lauakombeid</li> <li>● Oskab avalikus kohas käituda ning teab mida tohib ja mida mitte.</li> <li>● Paneb tõmbluku ilma abita kinni; ja riputab oma riided nagisse</li> <li>● Vajadusel nuuskab nina.</li> <li>● Saab iseseisavalt toaletis hakkama kõikide toimingutega.</li> </ul>

### 5 - 6 AASTANE LAPSP

<b>Alavaldkond</b>	<b>Eeldatavad tulemused</b>
<b>Mänguoskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu.</li> <li>● Järgib mängureegleid ning tuleb toime mängureeglite seletamisega.</li> <li>● Lahendab mängu käigus probleeme, jõudes mängukaaslasega kokkuleppele.</li> <li>● Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.</li> <li>● Täidab mängides erinevaid rolle.</li> <li>● Suudab iseseisvalt mängida lihtsamaid lavastusmänge.</li> <li>● Naudib võistlusmänge ja võitmist, tuleb toime kaotusega.</li> </ul>
<b>Tunnetus- ja õpioskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Planeerib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid ning üritab alustatud tegevused lõpetada.</li> <li>● Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20 minutiks.</li> <li>● Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet.</li> <li>● Kasutab kõnet info saamiseks ning uute teadmiste omandamiseks.</li> <li>● Kasutab omandatud teadmisi igapäevastes, uudsetes kui ka sarnastes olukordades.</li> <li>● Järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada.</li> </ul>

<b>Tunnetus- ja õpioskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis- ruumilisest järjestusest.</li> </ul>
<b>Sotsiaalsed ja enesekohased oskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab nendega käitumises ja vestluses.</li> <li>● On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele.</li> <li>● Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil.</li> <li>● Järgib sotsiaalset rutiini.</li> <li>● Korrastab oma isiklike esemete hoiukohta (riidekapp) ning paneb vajadusel märjad riided ise kuivama.</li> <li>● Järgib viisakusreegleid.</li> <li>● Pingutab ühise eesmärgi nimel.</li> </ul>

## 6 - 7 AASTANE LAPS

<b>Alavaldkond</b>	<b>Eeldatavad tulemused</b>
<b>Mänguoskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Algatab mängu, valib vahendid, hoiab heatahtlike suhteid eakaaslastega.</li> <li>● Järgib mängus reegleid.</li> <li>● Kasutab oma tegevustes erinevaid mänguliike, täiustuvad loov- ja rollimängud.</li> <li>● Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusemängus.</li> </ul>
<b>Tunnetus- ja õpioskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist.</li> <li>● Suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, avastada ja katsetada.</li> <li>● Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.</li> <li>● On suuteline kestvamaks tahtepingutuseks (kuni 30 min).</li> <li>● Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni.</li> <li>● Loob uusi seoseid eeskju, seletuste, kuulamise ja nägemise kaudu.</li> <li>● Kasutab nii kaemuslik-kujundilikku kui verbaalset mõtlemist.</li> <li>● Saab kuuldust aru ja reageerib sellele vastavalt.</li> <li>● Kasutab arutlevat dialoogi.</li> <li>● Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel.</li> <li>● Teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboleid.</li> <li>● Kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid sõnu ning teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid.</li> </ul>
<b>Sotsiaalsed ja enesekohased oskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Arvestab kaassuhtleja kui ka suhtlemispaigaga.</li> <li>● Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ja tegevuse lõppedes koristab enda järelt.</li> <li>● Vastutab rohkem oma tegevuse eest ja räägib oma kavatsustest.</li> </ul>

<b>Sotsiaalsed ja enesekohased oskused</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.</li> <li>● Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi.</li> <li>● Oskab erinevates olukordades sobival viisil käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.</li> <li>● On kujunenud esmased tööharjumused.</li> <li>● Püüab kõigega hakkama saada, on tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes.</li> <li>● Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise.</li> <li>● Talub muutusi ja vanematest eemalolekut, on siiski uues situatsioonis ebakindel.</li> <li>● Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõm, viha, sobival viisil väljendada.</li> <li>● Arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul.</li> <li>● Paneb ennast ise täiesti riidesse.</li> <li>● Seob kingapaelu.</li> </ul>
--	--

## **MINA JA KESKKOND**

### **Üldeesmärgid**

1. Laps mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult.
2. Laps saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas.
3. Laps väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone.
4. Laps väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult.
5. Laps väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi.
6. Laps märkab nähtusi ja muutusi looduses.

### **Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:**

1. Valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust.
2. Suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid.
3. Lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust.
4. Suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema.

5. Suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.
6. Rakendatakse mitmekülgseid aktiivõppemeetodeid.
7. Õppetegevusi viiakse läbi võimalikult palju õues, kasutades õuesõppe metoodikat.

## Õpisisu

Mina ja keskkond valdkond annab õppeprotsessile temaatilise sisu, mis võimaldab erinevate õppevaldkondade, teemade ja eri tegevuste ulatuslikku lõimimist.

### 1. Sotsiaalne keskkond:

- **Laps ja perekond** (mina ise, perekond ja sugulased, kodu).
- **Laps ja lasteaed** (lasteaed ja kool, üldtunnustatud käitumisreeglid, ametid, elukutsed ja tööd).
- **Laps ja kodumaa/päritolu** (eesti rahva tähtpäevad, kombed, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused, kodumaa, teised rahvused Eestis).
- **Laps ja tervis**

Terviskasvatus on eesmärgistatult integreeritud igapäevatoimingutesse ja õppetegevustesse ning viiakse läbi ka temaatilisi üritusi ja nädalaid. Koostöös lastevanematega kujundatakse lapses tervislike harjumuste kujunemine.

#### Terviseteemadena käsitletakse:

1. Oma tervise väärtustamine - inimkeha, soolised erinevused, aktiivne liikumine ja puhkus; tervislik toit; tervist kahjustavate tegevuste vältimine; esmaabi algõpetus.
2. Omavahelised suhted - emotsioonid; sõprus, hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus, suhtumine erinevustesse.
3. Ühiskond ja keskkond - keskkonnakaitse; turvalisus ja ohuallikad ning ohutu käitumine.

### 2. Looduskeskkond:

- **Laps ja loodus** (kodukoha loodus; elus- ja eluta loodus; mets- ja koduloomad, linnud, kalad, putukad, puud, taimed, seened - erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng)
- **Laps ja elukeskkond** (muutused looduses, ilmastik, aastaajad, öö ja päev, valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus)
- **Laps ja loodushoid** (inimese mõju loodusele; loodushoid, säästev areng, jäätmed, heaperemehelik käitumine).

### 3. Tehiskeskkond:

- **Laps ja tehnoloogia** (tehnika, meedia, robotika, nutivahendid, virtuaalkeskkond, turvalisus ja ohutus)
- **Laps ja füüsiline keskkond** (ehitised, jäätmed, tarbimine, taaskasutus, säästev areng)
- **Laps ja ametid** (erinevad ametid, tööriistad ja vahendid, raha kasutamine).

- **Laps ja liiklus** (transpordivahendid, jalakäija ja ratturi ohutu liiklemine; jalakäija, ratturi ja auto turvavarustus; liiklus tänaval, eriotstarbelised sõidukid; olulised liiklusmärgid, ohutus erinevatel aastaaegadel )

### 2 - 3 AASTANE LAPS

Alavaldkond	Eeldatavad tulemused
<b>Sotsiaalne keskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.</li> <li>● Teab erinevaid kehaosi (pea, jalg, käsi, silmad, suu, nina, kõrvad).</li> <li>● Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta.</li> <li>● Nimetab küsimisel oma lasteaiakaaslaste nimesid ja õpetajate ning õpetaja abi eesnimesid.</li> <li>● Kasutab esmaseid viisakusväljendeid enamasti meeldetuletamisel.</li> <li>● Teab, et ei tohi haiget teha.</li> <li>● Püüab rühmakaaslast lohutada.</li> <li>● Teab rühmaruumide otstarvet.</li> <li>● Tunneb Eesti lipu ära.</li> </ul>
<b>Looduskeskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Teab erinevaid toiduaineid.</li> <li>● Tunneb ära osutamisel mõned koduloomad, metsloomad, putukad, linnud, taimed (puud, lilled, köögiviljad).</li> <li>● Teab tuntud loomade iseloomulikke tunnuseid (nt jänesel pikad kõrvad, kass nurrub, häälightsused).</li> <li>● Matkib kodu- ja metsloomade häälightsusi.</li> <li>● Teab erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihma sajab, päike paistab).</li> <li>● Paneb prügi selleks ettenähtud kohta nii toas kui õues.</li> <li>● Osutab küsimisel ümbritsevatele objektidele.</li> </ul>
<b>Tehiskeskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Teab erinevaid sõiduvahendeid.</li> <li>● Teab autoteed ja kõnniteed.</li> <li>● Teab, et autoteed peab ületama ettevaatlikult.</li> </ul>

### 3 - 4 AASTANE LAPS

Alavaldkond	Eeldatavad tulemused
<b>Sotsiaalne keskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Ütleb küsimisel oma pereliikmete eesnimed.</li> <li>● Nimetab koos perega tehtavaid tegevusi ja töid.</li> <li>● Mõistab ja küsimisel selgitab rühmaruumide otstarvet.</li> <li>● Teab, mis riigis elab, tunneb ära Eesti lipu ja nimetab lipu värve.</li> <li>● Nimetab küsimisel kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (kuum toit, lahtine tuli, ravimid, käärud, veekogud).</li> <li>● Selgitab küsimisel kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea” ja “halva” tähendust.</li> <li>● Märkab, et inimesed on erinevad.</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Teab, kuidas hooldada hambaid.</li> <li>● Teab, et enne söömist tuleb käsi pesta.</li> </ul>
<b>Looduskeskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Tunneb mõningaid puu- ja köögivilju ning nimetab, mida nendest valmistada saab.</li> <li>● Näitab ja nimetab kehaosi.</li> <li>● Eristab seent taimest, nimetab üldlevinud seeni.</li> <li>● Nimetab mets- ja koduloomi, putukaid, linde, kalu ja kahepaikseid.</li> <li>● Teab mõningate loomade elupaiku ja elamisviise.</li> <li>● Nimetab loomade ja lindude olulisi tunnuseid.</li> <li>● Eristab metsa ja põldu.</li> <li>● Nimetab tuntumaid okas- ja lehtpuid.</li> <li>● Eristab aastaegade tunnuseid.</li> <li>● Teab küsimisel ilmastiku ja taimede, loomade ning inimeste vahelisi seoseid (nt lehed langevad, loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad soojemalt).</li> <li>● Selgitab öö ja päeva erinevusi (mida tehakse).</li> <li>● Mõistab, et prügi visatakse prügikasti.</li> </ul>
<b>Tehiskeskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Oskab nimetada lihtsamaid kodumasinaid.</li> <li>● Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi.</li> <li>● Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid seostades neid tegevusega (nt kokk teeb süüa, õpetaja õpetab lapsi, arst ravib kõha jne).</li> <li>● Kirjeldab meediakogemust (film, multifilm, video).</li> <li>● Tunneb huvi põrandaroboti Bee-Bot`iga tegutsemise vastu.</li> <li>● Tunneb liiklusvahendeid ja nimetab eriotstarbelisi sõidukeid (kiirabi, päästeamet, politsei).</li> <li>● Teab valgusfoori vajalikkust (punane, kollane, roheline).</li> <li>● Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver).</li> <li>● Teab helkuri kasutamise vajalikkust.</li> </ul>

#### 4 - 5 AASTANE LAPS

<b>Alavaldkond</b>	<b>Eeldatavad tulemused</b>
<b>Sotsiaalne keskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Ütleb küsimisel oma kodukoha nime.</li> <li>● Kirjeldab oma kodu.</li> <li>● Räägib oma pereliikmetest ja vanavanematest</li> <li>● Nimetab oma lasteaia nime, teab lasteaia töötajaid ja nende tegevusi.</li> <li>● Orienteerub lasteaia õuealal ja lasteaia ümbruses.</li> <li>● Nimetab sõbra positiivseid omadusi.</li> <li>● Abistab vajadusel abivajajat.</li> <li>● Teab oma rahvust, oma keelt, ning riigi tähtsamaid sümboleid ja tähtpäevi.</li> <li>● Teab, et inimesed on erinevad ja räägivad erinevaid keeli.</li> <li>● Teab milline käitumine on õige ja milline vale.</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Selgitab reeglite vajalikkust.</li> <li>● Nimetab tervist hoidvaid tegevusi.</li> <li>● Nimetab kohti, esemeid, aineid ja tegevusi, mis võivad olla ohtlikud või tervisele kahjulikud.</li> <li>● Teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole, teab numbrit 112.</li> <li>● Teab, et võõraga ei tohi kaasa minna.</li> <li>● Selgitab kehaosade vajalikkust (k.a. hambad) ja kuidas hoida hügieeni.</li> <li>● Jälgib iseseisvalt lauakombeid.</li> <li>● Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.</li> </ul>
<b>Looduskeskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Nimetab 1-2 lehtpuud, okaspuud, söögi- ja mürgiseent.</li> <li>● Nimetab tuntumaid loomi, linde ja putukaid.</li> <li>● Nimetab taime osi (leht, vars, tüvi, õis).</li> <li>● Nimetab erinevaid vilju.</li> <li>● Nimetab kalale iseloomulikke tunnuseid (nt uimed, soomused, saba).</li> <li>● Teab, et elusorganismid vajavad õhku, vett, soojust, toitu. Teab vee omadusi.</li> <li>● Nimetab ja tunneb ära maavarasid (nt savi, liiv, muld).</li> <li>● Nimetab 2-3 looma, kes jäävad talveunne.</li> <li>● Iseloomustab ilmastikunähtusi (nt lumi ja jää on külmad, päike paistab soojalt). Iseloomustab erinevaid aastaaegu 1-2 tunnusega.</li> <li>● Nimetab mõned tegevused, millega säästetakse loodust.</li> </ul>
<b>Tehiskeskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Rakendab esmaseid programmeerimise oskusi (robotid).</li> <li>● Tutvub interaktiivse tahvli võimalustega.</li> <li>● Teab oluliste liiklusmärkide (ülekäigukoht, jalgrattatee, jalgte) tähendusi.</li> <li>● Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust.</li> <li>● Teab, kuidas sõiduteed ületada.</li> <li>● Loetleb enimtuntud elukutseid ja nende juurde kuuluvaid töövahendeid.</li> </ul>



## 5 - 6 AASTANE LAPS

Alavaldkonnad	Eeldatavad tulemused
<b>Sotsiaalne keskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Teab ja oskab kirjeldada oma kodukohta, pereliikmeid ning nende tegevusi.</li> <li>• Oskab öelda oma ees- ja perekonnanime, vanuse, koduse aadressi, lasteaia ja rühma nime.</li> <li>• Oskab käituda erinevates keskkondades.</li> <li>• Loob püsivaid sõprussuhteid ning püüab neid hoida.</li> <li>• Saab aru inimeste erinevustest, selgitab erinevate abivahendite vajadust.</li> <li>• Teab, kuidas hoida enda ja teiste tervist.</li> <li>• Oskab hammaste eest hoolitseda.</li> <li>• Teab, kust pärinevad igapäevased toiduained ning oskab nimetada tervislikke valikuid.</li> <li>• Kasutab maailma tajumiseks teadlikult oma meeli.</li> <li>• Teab raha otstarvet.</li> <li>• Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukorras.</li> <li>• Julgeb küsida abi.</li> <li>• Teab Eesti riigi sümboleid, traditsioone ning oskab nimetada tuntumaid rahvustoite.</li> </ul>
<b>Looduskeskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Oskab nimetada ja kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi.</li> <li>• Teab taime osi.</li> <li>• Teab, mida taim kasvamiseks vajab.</li> <li>• Nimetab ja kirjeldab erineva elupaiga ja -viisiga loomi.</li> <li>• Kirjeldab, kuidas inimene saab loomade ja lindude eest hoolitseda.</li> <li>• Nimetab paiga- ja rändlinde.</li> <li>• Tunneb mõningaid erinevaid maastikuvorme.</li> <li>• Nimetab erinevaid veekogusid.</li> <li>• Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada.</li> <li>• Käitub loodust säästvalt.</li> </ul>
<b>Tehiskeskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Teab prügi sorteerimise vajalikkust.</li> <li>• Selgitab vestluses ametite sisu.</li> <li>• Tuleb juhendamisel toime tehniliste vahendite heaperemeheliku käsitlemisega.</li> <li>• Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust.</li> <li>• Oskab jalakäijana ohutult liigelda.</li> <li>• Tunneb ja kasutab turvavahendeid.</li> </ul>

## 6 - 7 AASTANE LAPS

Alavaldkond	Eeldatavad tulemused
<b>Sotsiaalne keskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid.</li> <li>● Kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.</li> <li>● Kirjeldab kooli ja lasteaia erinevusi.</li> <li>● Nimetab küsimisel kelle poole tuleb abi vajadusel pöörduda.</li> <li>● Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid.</li> <li>● Selgitab tööl käimise vajadust ja raha otstarvet.</li> <li>● Viib ettevõtetud tööd lõpule.</li> <li>● Nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone.</li> <li>● Teab Eesti riigi lähinaabreid.</li> <li>● Tuleb toime emotsioonidega ning põhjendab enda seisukohti.</li> <li>● Mõistab vastutust oma käitumise ja tegude eest.</li> <li>● Mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused.</li> <li>● Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku.</li> <li>● Selgitab milline on südame, aju ja kopsude kõige olulisem ülesanne.</li> <li>● Täidab isiklikku hügieeni harjumuslikult.</li> <li>● Kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist.</li> <li>● Jälgib kokkulepitud ja üldtuntud reegleid.</li> </ul>
<b>Looduskeskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt.</li> <li>● Teab põllul kasvavaid teravilju ja nende saadusi.</li> <li>● Nimetab leht- ja okaspuude vilju.</li> <li>● Kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi.</li> <li>● Nimetab tuntumaid sooja- ja külmamaa loomi.</li> <li>● Kirjeldab veekogude erinevusi, nimetab neis elavaid kalu.</li> <li>● Kirjeldab erinevaid elukooslusi (mets, soo, põld jne)</li> <li>● Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.</li> <li>● Selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad.</li> <li>● Selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest.</li> <li>● Mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale.</li> <li>● Kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses.</li> </ul>
<b>Tehiskeskkond</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Järgib liikluseeskirju tuttavas keskkonnas ja liikluses, abi vajades pöördub täiskasvatute poole.</li> <li>● Kirjeldab lihtsamaid esmaabi võtteid.</li> <li>● Teab kuidas eksinuna käituda.</li> <li>● Teab esemete taaskasutamise vajalikkust.</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Oskab tehnilist vahendit (nt interaktiivset tahvlit, tahvelarvuti, robotid, fotoaparaat jne) oskuslikult ja heaperemehelikult kasutada, arvestades sealjuures ohutusnõudeid.</li> <li>● Loob oma meediasõnumi pildistades või filmides.</li> <li>● Rakendab esmaseid programmeerimise oskusi (Dash ja Dot).</li> </ul>
--	---

## KEEL JA KÕNE

### Üldeesmärgid

1. Laps on igapäevasuhtluses aktiivne vestleja, küsimuste esitaja ja suudab olla kuulaja rollis.
2. Laps suudab sobivate sõnadega väljendada oma mõtteid, arvamusi, tundeid ja teadmisi.
3. Laps tunneb huvi raamatute ja lastekirjanduse vastu.
4. Laps kasutab kõnes õiget hääldust, grammatilisi vorme ja lauseehitust.
5. Laps saab aru kuulud eakohasest tekstist ja oskab seda ümber jutustada.
6. Laps omandab lugemise –kirjutamise esmased oskused.

### Põhimõtted

1. Keelt ja kõnet arendatakse kõikides tegevustes (olmetoimingutes, õppekäikudel, vestlustes, vaatlustel, mängudes, kunsti-; liikumise-; muusika- jne tegevustes).
2. Täiskasvanu kõne on lapse kõne arengule eeskujuks. Õpetaja kõne peab vastama kirjakeele normidele.

### 2 – 3 AASTANE LAPS

Alavaldkond	EELDATAV ÕPITULEMUS
<b>Suhtlemine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Osaleb dialoogis.</li> <li>● Kommenteerib 1-2 lausungiga enda ja/või kaaslase tegevust.</li> <li>● Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.</li> <li>● Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.</li> </ul>
<b>Hääldamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu.</li> <li>● Hääldab õigesti enamikke häälikuid.</li> </ul>
<b>Sõnavara</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.</li> <li>● Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud.</li> <li>● Kasutab kõnes omadussõnu.</li> <li>● Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi.</li> </ul> <p>Kasutab kohamäärsõnu (all, peal, sees, ees, taga).</p>
<b>Grammatika</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5 sõnalisi lihtlauseid.</li> </ul>
<b>Kirjalik kõne</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Vaatab üksinda või koos täiskasvanuga pildiraamatuid.</li> <li>● Kuulab jõukohaseid tekste.</li> </ul>

### 3 - 4 AASTANE LAPS

ALAVALDKONNAD	Eeldatavad õpitulemused
<b>Suhtlemine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega algatades ise suhtlust.</li> <li>● Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust, räägib mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest 2-3 sõnalise lausungiga.</li> <li>● Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta vähemalt ühe lausungi.</li> <li>● Küsib täiskasvanult ümbritsevate asjade kohta küsimusi.</li> </ul>
<b>Hääldamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.</li> <li>● Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid.</li> <li>● Hääldab õigesti enamikku häälikuid (eranditeks R, S, K, Õ, Ü).</li> </ul>
<b>Sõnavara</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi.</li> <li>● Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi.</li> <li>● Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu ja tuletisi.</li> <li>● Jutustab pildiseeria järgi.</li> <li>● Kordab järgi või loeb peast 2-3 realist luuletust või liisusalmi.</li> <li>● Kommenteerib enda ja kaaslaste sooritatud tegevust 2-3 lausungiga.</li> </ul>
<b>Grammatika</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh. koondlauseid.</li> <li>● Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (<i>Magame ära ja siis tuleb ema.</i>).</li> <li>● Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (laulsin, jooksin, mängisin).</li> </ul>
<b>Kirjalik kõne</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliatsiga.</li> <li>● Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti (oma eesnime esimene täht).</li> <li>● Tunneb täiskasvanu häälimise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.</li> <li>● Osaleb pildilis- ruumilist taju arendavates tegevustes (pusled, kujundite ja mustrite ladumine näidise järgi, paarisiltide sobitamine, vigade leidmine pildilt).</li> </ul>

#### 4 - 5 AASTANE LAPS

ALAVALKONNAD	LAPSE EELDATAV ÕPITULEMUS
<b>Suhtlemine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Algatab dialoogi ja jätkab täiskasvanuga ka väljaspool tegevussituatsiooni.</li> <li>● Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.</li> <li>● Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid.</li> </ul>
<b>Hääldamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Hääldab kõiki emakeele häälikud.</li> <li>● Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu.</li> <li>● Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes sõnades.</li> </ul>
<b>Sõnavara</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab kõnes mõningaid antonüüme.</li> <li>● Kasutab kõnes mõningaid omadussõnu, mis väljendavad iseloomuomadusi ja hinnanguid.</li> <li>● Kasutab kõnes aega väljendavad nimisõnad (<i>eile, täna, homme</i>).</li> <li>● Moodustab vajadusel sõnu uute või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks.</li> </ul>
<b>Grammatika</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid põimlaused.</li> <li>● Kasutab kõnes nud- ja tud-kesksõna.</li> <li>● Kasutab tingivat kõneviisi.</li> <li>● Kasutab kõnes nimisõna mitmust.</li> <li>● Kasutab arv- ja omadussõnu õiges käändevormis.</li> </ul>
<b>Tekst</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Loeb peast kuni 4 realise luuletuse või liisusalmi.</li> <li>● Kirjeldab olupilti ja reastab pildiseeria.</li> <li>● Annab kuulnud teksti sisu edasi küsimuste abil.</li> <li>● Jutustab isiklikest kogemustest paari lausungiga.</li> </ul>
<b>Kirjalik kõne</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Eristab häälikuid häälikute reas ja sõnas.</li> <li>● Kuulab ettelugemist.</li> <li>● Eristab ja konstrueerib tähefigure.</li> <li>● Kirjutab õigesti oma nime.</li> </ul>

#### 5 - 6 AASTANE LAPS

ALAVALKONNAD	LAPSE EELDATAV ÕPITULEMUS
<b>Suhtlemine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Räägib iseendast ja esitab küsimusi kaaslastele ning täiskasvanutele.</li> <li>● Mõistab suhtlemisel nalja ja kõnekäände.</li> <li>● Jutustab pildi, teksti või kogemuse põhjal seotud lausungitega.</li> <li>● Suunab kõnega kaaslaste tegevust.</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Püsib vestluses/jutustamisel teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teema muutustega.</li> </ul>
<b>Hääldamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kordab järele ja hääldab õigesti häälikuid ja sõnu.</li> </ul>
<b>Sõnavara</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab aega väljendavad mäarsõnu.</li> <li>● Kasutab mõningad sünonüüme.</li> <li>● Kasutab sihilisi ja sihituid tegusõnu.</li> <li>● Tutvub uute sõnadega ja kasutab neid oma kõnes.</li> </ul>
<b>Grammatika</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme.</li> <li>● Kasutab enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi.</li> <li>● Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses.</li> </ul>
<b>Kirjalik kõne</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Häälib 1-2 silbilisi sõnu.</li> <li>● Määrab hääliku asukoha sõnas.</li> <li>● Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu.</li> <li>● Tunneb enamikku trükitähti ja harjutab nende kirjutamist.</li> <li>● Veerib sõnu.</li> </ul>

## 6 - 7 AASTANE LAPS

ALAVALDKONNAD	LAPSE EELDATAV ÕPITULEMUS
<b>Suhtlemine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab dialoogis täiskasvanu eeskujul erinevaid suhtlemisstrateegiaid sõltuvalt eesmärgist.</li> <li>● Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale ja/või suhtlemispaigale.</li> <li>● Mõistab kaudseid ütlusi.</li> <li>● Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info.</li> <li>● Räägib sellest, mida hakkab tegema (planeerib välikõnes tuttavaid tegevusi).</li> <li>● Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti.</li> <li>● Jutustab olu- ja tegevus piltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid.</li> <li>● Parandab ja täpsustab oma teksti jutustamise käigus.</li> </ul>
<b>Hääldus</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu.</li> <li>● Hääldab õigesti võõrhäälikuid tuttavates sõnades.</li> </ul>
<b>Sõnavara</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Selgitab kuulnud kujundlike väljendite tähendust.</li> <li>● Kasutab mõningaid abstraktse tähendusega sõnu.</li> <li>● Kasutab inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.</li> <li>● Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu.</li> <li>● Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu.</li> <li>● Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades.</li> </ul>

<b>Grammatika</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses.</li> <li>● Kasutab enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu.</li> <li>● Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust, tingimust ja eesmärki.</li> </ul>
<b>Kirjalik kõne</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Häälilib õigesti 1-2 silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid sõnu.</li> <li>● Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi.</li> <li>● Kirjutamisel märgib õigesti 1-2 silbiliste sõnade häälikustruktuuri</li> <li>● Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut.</li> <li>● Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades abivahendeid sõnade arvu märkimiseks.</li> <li>● Nimetab ja kirjutab tähti.</li> <li>● Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri.</li> </ul>

## MATEMAATIKA

### Üldeesmärgid

1. Lapsel kujuneb oskus orienteeruda esemete maailmas, ta rühmitab esemeid ühe- kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki.
2. Laps järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal.
3. Laps tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi.
4. Laps õpib orienteeruma arvudemaailmas, mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvudereas.
5. Laps saab aru pikkuse, mahu, massi, aja ning rahalistest väärtustest, on tutvunud olulisemate mõõtühikutega ja mõistab mõõtmistegevust.
6. Laps õpib tundma tasapinnalisi ja ruumilisi kujundeid ja suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil.
7. Laps näeb matemaatilisi seoseid ja kasutab saadud oskusi igapäevatoimingutes.

### Põhimõtted

1. **Igapäevategevuste seostamine matemaatikaga** – last suunatakse vaatama maailma läbi „matemaatiliste prillide“: nägema ja tajuma esemete vahelisi seoseid, märkama erinevusi ja sarnasusi, luuakse võimalused esemete järjestamiseks, rühmitamiseks, loendamiseks, mõõtmiseks jne.
2. **Tegutsemine ja mäng** – tegevuse kaudu areneb lapse mõtlemine. Igapäevatoimingud, vestlused, vaatlused õppekäigud ja mängud seostatakse matemaatikaga. Mängude valikul lähtutakse laste vanusest ja matemaatiliste oskuste omandamise ealistest iseärasustest. Oluliseks osaks mängu käigus on vestlus, kus omandatakse õige sõnavara ja terminoloogia.

Last harjutatakse läbi tegevuse määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks.

3. **Matemaatika ja sotsiaalsed oskused** – läbi matemaatiliste probleemide lahendamise suhtlevad lapsed omavahel, jagavad nõuandeid, kuulavad üksteist, mille tulemusel areneb keskendumisvõime ja koostööoskus.

## 2 – 3 AASTANE LAPS

ALAVALKONNAD	EELDATAV ÕPITULEMUS
<b>Geomeetrilised kujundid.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisse asetamise teel.</li> <li>• Eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid.</li> <li>• Tunneb põhivärve.</li> </ul>
<b>Hulgad ja loendamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rühmitab esemeid hulgaks ühe tunnuse järgi (värvus, kuju, suurus).</li> <li>• Leiab esemete hulgast <i>üks</i> ja <i>palju</i>.</li> <li>• Loendab kahe piires.</li> </ul>
<b>Suurused ja mõõtmine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Leiab esemetes erinevusi (suur – väike).</li> </ul>
<b>Orienteerumine ruumis</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Saab aru mõistetest minu ees – taga, ülal – all – peal-sees.</li> </ul>
<b>Orienteerumine ajas</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Seostab öö ja päeva mõisteid oma päeva rutiiniga.</li> </ul>

## 3 - 4 AASTANE LAPS

ALAVALKONNAD	3 - 4 AASTASE LAPSE EELDATAV ÕPITULEMUS
<b>Geomeetrilised kujundid</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Koostab lihtsamat mustri-rida.</li> <li>• Tunneb ringi, ruutu, ristkülikut ja kolmnurka.</li> <li>• Tunneb 8 värvi.</li> </ul>
<b>Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rühmitab esemeid ühe tunnuse (värvus, kuju, suurus) järgi. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub/ ei kuulu moodustatud hulka.</li> <li>• Võrdleb hulki üskühesesse vastavusse seadmise teel (paaride moodustamise), kasutab mõisteid <i>sama palju</i>, <i>ühepalju</i> ehk <i>võrdselt</i>, <i>rohkem kui</i>, <i>vähem kui</i>.</li> <li>• Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5-ni.</li> <li>• Moodustab uue suuruse (3-5) ühe lisamise teel ja sõnastab loendamise tulemuse.</li> </ul>
<b>Suurused ja mõõtmine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Suudab leida ja nimetada milline kahest eritüübilisest esemest on suurem/väiksem, pikem/lühem, laiem/kitsam ning kasutab mõisteid.</li> </ul>



<b>Orienteerumine ruumis</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Määrab juhendamisel enda ja esemete asukoha ruumis teiste esemete suhtes, sõnadega peal, all, sees, väljas, taga või ees.</li> </ul>
<b>Orienteerumine ajas</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Nimetab ja kasutab ööpäeva osade määramisel sõnu öö ja päev.</li> <li>• Eristab hommikut ja õhtut, kirjeldab tegevusi.</li> <li>• Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (pildidel, looduses ja vestluses).</li> </ul>

#### 4 - 5 AASTANE LAPS

<b>ALAVALKONNAD</b>	<b>EELDATAVAD TULEMUSED</b>
<b>Geomeetrilised kujundid.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rühmitab kujundeid rühmitamine võrdlemise teel - vorm, värv, suurus, oma pakutud rühmitamistunnus.</li> <li>• Loob kujunditest mustri, määrab kujundi asukoha.</li> </ul>
<b>Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Jaotamine hulga osahulkadeks.</li> <li>• Hulga ühise tunnuse määratlemine ja hulka kuuluvate esemete analüüsimine.</li> <li>• Loendamise ja arvu seostamine.</li> <li>• Nimetab loendamise lõpul arvu ja seostab selle numbrimärgiga.</li> <li>• Numbrimärgi kirjutamise eelharjutused.</li> <li>• Tutvub arvudega 12ni.</li> </ul>
<b>Suurused ja mõõtmine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Võrdleb omavahel pikkuse, laiuse, kõrguse ja suuruse tunnuseid.</li> <li>• Katsetab mahu ja pikkuse muutumist/mitte muutumist katsetades (nt <i>plastiliini tüki kaal ja kuju</i>).</li> </ul>
<b>Orienteerumine ruumis.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Määrab enda asukohta kasutades mõisteid ees – taga, keskel – äärel, ülal – all, paremal – vasakul.</li> </ul>
<b>Orienteerumine ajas.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Teab ja kasutab hommik – õhtu – öö ja eile – täna – homme ajamõisteid.</li> <li>• Nimetab ja kirjeldab aastaaegu.</li> </ul>

#### 5 - 6 AASTANE LAPS

<b>ALAVALKONNAD</b>	<b>LAPSE EELDATAV ÕPITULEMUS</b>
<b>Geomeetrilised kujundid.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rühmitab kujundeid erinevate tunnuste järgi.</li> <li>• Moodustab erinevaid kujundeid, koostab mustreid, laob kujunditest pilte.</li> </ul>

<b>Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Loendab 12 piires. Seostab loendamise tulemuse arvumärgiga.</li> <li>● Teab arvude rida 12-ni.</li> <li>● Võrdleb arve.</li> <li>● Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab.</li> <li>● Võtab hulgast esemeid ära ja lahutab.</li> <li>● Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on <i>rohkem kui, vähem kui</i>.</li> </ul>
<b>Suurused ja mõõtmine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Mõõdab pikkust, laiust, kaugust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahenditega.</li> <li>● Järjestab kuni 5 eset suuruse tunnuse järgi.</li> </ul>
<b>Orienteerumine ruumis.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Määrab eseme asukoha enese ja teise inimese või eseme suhtes ruumis.</li> </ul>
<b>Orienteerumine ajas.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Eristab mõisteid <i>kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe</i>.</li> <li>● Kasutab õigesti mõisteid eile, täna, homme.</li> <li>● Teab nädalapäevade nimetusi ja nende järjestust.</li> <li>● Tunneb aastaaegu.</li> </ul>

## 6 - 7 AASTANE LAPSP

<b>ALAVADKONNAD</b>	<b>6 - 7 AASTASE LAPSE EELDATAV ÕPITULEMUS</b>
<b>Geomeetrilised kujundid</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Vastandab tasapinnalisi kujundeid (ring, ruut, ristkülik, kolmnurk) ruumiliste kehadega (kera, kuup, nelitahukas.)</li> <li>● Eristab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu, kera ja kuubi ning kirjeldab neid kujundeid.</li> <li>● Modelleerib mustreid ja pilte.</li> </ul>
<b>Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Ühendab hulkasid ning eraldab osahulkasid.</li> <li>● Loendab 12 piires, järjestab arvud 1-12.</li> <li>● Tunneb numbrimärke (0-9) ja oskab neid kirjutada.</li> <li>● Teab järgarve, nimetab arvule eelnevat ja järgnevat arvu.</li> <li>● Liidab ja lahutab viie piires ning tunneb märke (+, -, =)</li> <li>● Võrdleb arve, kasutab vastavaid sümboleid (&gt;, &lt;, =).</li> <li>● Koostab matemaatilise jutukese kahe etteantud hulga järgi.</li> <li>● Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel.</li> </ul>
<b>Suurused ja mõõtmine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahenditega.</li> <li>● Eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid ja nimetab, kus neid kasutatakse ja milliste vahenditega mõõdetakse.</li> <li>● Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi.</li> </ul>

<b>Orienteerumine ruumis</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Määratleb korralduse kaudu eseme asukoha ruumis, paberil ja õuealal.</li> <li>• Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes.</li> </ul>
<b>Orienteerumine ajas</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kasutab oma tegevusele kuluva aja ratsionaalselt.</li> <li>• Seostab mõisteid enne, praegu, hiljem, varem, noorem, vanem lapse tegevusega ja kasutab neid kõnes.</li> <li>• Nimetab nädalapäevi, aasta-aegasid ja kuude nimetusi õiges järjekorras.</li> <li>• Määrab kellaaega täistundides ning koostab päevakava.</li> <li>• Kasutab kõnes õigesti ajamõisteid enne- praegu, hiljem- varem, noorem- vanem.</li> <li>• Teab oma sünnikuud ja –päeva.</li> </ul>

## KUNST

### Üldesmärgid

1. Laps tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest.
2. Laps suudab keskenduda alustatud kunstitööle.
3. Laps kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma.
4. Laps vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat keskkonda ning tarbeesemeid.
5. Laps kasutab tuttavaid voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja õpitud võtteid.
6. Laps kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt.
7. Laps vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

### Põhimõtted

1. Lapsele antakse võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemust.
2. Last suunatakse vaatlema ümbritsevat loodust, tehiskeskkonda ja inimesi ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades.
3. Teemasse sisseelamiseks kasutatakse mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne.
4. Arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks katsetada, avastada, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele ning rakendada ja kombineerida loovalt omandatud oskusi.
5. Last julgustatakse kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks tema isikupärane väljendusviis.
6. Kunstitegevusi korraldatakse ka õues ning kasutatakse käelist tegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui ka liivale ning kombineeritakse erinevaid materjale.
7. Last innustatakse tehtut analüüsima, arutlema ja põhjendama oma valikuid esemete, nähtuste kujutamise, materjalide ning tehnikate kasutamise osas, samuti oma tööga

rahulolu osas. Kaaslaste töödese tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa nii laste tööde kui ka kunstiteoste analüüsimine ning oma hinnangu põhjendamine.

## 2 - 3 AASTANE LAPS

Alavaldkond	EELDATAV ÕPITULEMUS
<b>Tööprotsess</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Julgeb osaleda kunstitegevuses.</li> <li>• Väljendab positiivset emotsiooni töö valmimise järgselt.</li> <li>• Julgustamisel tegutseb erinevate kunsti vahendite ja -materjalidega.</li> <li>• Kaunistab õpetaja abiga (täpid, jooned) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid.</li> <li>• Vaatleb pilte, osutab enda jaoks tähtsatele objektidele ja nimetab neid.</li> <li>• Annab oma tööle nime.</li> </ul>
<b>Voolimine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Juhendamisel muljub, näpistab, rullib veeretab voolimismaterjali.</li> <li>• Surub pehmesse materjali sõrme või pulgaga auke, teeb pinnale jooni ja täppe.</li> <li>• Voolib ümar- ja piklikke vorme jäljendades õpetajat.</li> </ul>
<b>Joonistamine ja maalimine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Tõmbab erineva suunaga jooni ja joonistab ümarvorme.</li> <li>• Meelde tuletamisel hoiab õigesti pliiaatsit jt joonistusvahendeid ning hoiab paberit kinni ja joonistab selleks ettenähtud kohta.</li> <li>• Juhendamisel võtab pintsliga värvi, loputab pintslit vees.</li> <li>• Värvib ja trükib käe, švammi, templi, paberiribaga jne.</li> <li>• Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ja triipe.</li> </ul>
<b>Meisterdamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Juhendamisel kasutab liimipulka vm liimi.</li> <li>• Kortsutab ja rebib paberist ribasid.</li> <li>• Surub erinevaid materjale voolimismassi sisse.</li> </ul>

## 3 - 4 AASTANE LAPS

<b>Tööprotsess</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Hoiab meelde tuletamisel korrektselt lusikat, pliiaatsit ja pintslit.</li> <li>• Nimetab vajaminevaid töövahendeid (pintsel, liim, paber, käärnid, värvid).</li> <li>• Joonistab vaid selleks ettenähtud kohta.</li> <li>• Järgib töö käigus saadud tehnilisi juhiseid.</li> <li>• Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta.</li> <li>• Enamasti lõpetab alustatud töö.</li> <li>• Tutvustab suunavate küsimuste abil teistele oma tööd kui kunstiteost. Põhjendab, miks see teos talle meeldib. Annab oma loodule tuttavate inimeste, nähtuste ja esemete nimed.</li> <li>• Kritseldab maapinnale, liivale, lumele väljaspool kunstitegevust.</li> </ul>
--------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Vaatleb pilte, näidistõid, raamatu illustratsioone osutab enda jaoks tähtsatele objektidele.</li> <li>• Oskab kasutada looduslikku materjali kunstitegevuses.</li> </ul>
<b>Voolimine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rullib ja veeretab iseseisvalt erinevat voolimismaterjali .</li> <li>• Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku.</li> <li>• Muljub ja näpistab juhendamisel voolimismaterjali.</li> <li>• Kasutab juhendamisel voolimispulka, voolimismaterjali tükeldamiseks, aukude, täppide ja joonte tegemiseks.</li> <li>• Voolib juhendamisel ümar- ja piklikvorme.</li> </ul>
<b>Joonistamine ja maalimine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades.</li> <li>• Laob õpetaja abiga 3–4 tuttavast geomeetrisest kujundist tuttavaid pilte (loomi, maju jne).</li> <li>• Lisab suunamisel ja tähelepanu juhtimisel valmivale esemele iseloomulikke detaile.</li> <li>• Hakkab kritseldustelt üle minema lihtsamate vormide joonistamisele.</li> <li>• Joonistab ümarvorme ning tõmbab sellest erineva suuna ja pikkusega jooni.</li> <li>• Suudab kujutada inimest (nn peajalgne).</li> <li>• Joonistab ümarvormi pintsliga täpi suurendamise teel.</li> <li>• Liigub pintsliga paberil vabalt, ei hõõru edasi-tagasi ühes kohas.</li> <li>• Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva.</li> </ul>
<b>Meisterdamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Suunamisel lõikab paberist ribasid ning teeb paberisse sisselõikeid.</li> <li>• Kortsutab paberit, rebib paberiribasid ja paberiribast tükke.</li> <li>• Kasutab kääre, lõigates kitsast riba.</li> <li>• Voldib paberi pooleks.</li> <li>• Katab liimiga kujundi ja juhendamisel asetab selle soovitud pinnale.</li> <li>• Täiendab joonistusi paberist lõigatud detailidega.</li> <li>• Kaunistab (täppidega ja joontega) etteantud ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid.</li> </ul>

#### 4 - 5 AASTANE LAPS

Alavaldkond	Eeldatavad tulemused
<b>Tööprotsess</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb pruuni ja roosat, oranži.</li> <li>• Rakendab õpitud võtteid ka iseseisvalt ja loovalt.</li> <li>• Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba</li> <li>• Annab esemele või objektile kuju neile omaste tunnuste kaudu.</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Jutustab küsimuste toel, mida ta oma töödes on kujutanud ning nimetab kasutatud materjale.</li> <li>• Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse.</li> </ul>
<b>Voolimine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Voolib ümarvormist õõnesvormi.</li> <li>• Vajutab plastiliinitükki sõrmede või pihkude vahel õhemaks.</li> <li>• Pigistab ja venitab plastiliini kuju andmiseks.</li> <li>• Ühendab juhendamisel voolitud detaile omavahel.</li> <li>• Voolib inimest ja lihtsat tegevust.</li> </ul>
<b>Joonistamine ja maalimine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Lisab joonistustele enda jaoks olulisi või ka oma oskustest lähtuvalt esemele ja nähtusele iseloomulikke detaile.</li> <li>• Kujundite värvimisel ületab piirjoont minimaalselt.</li> <li>• Ühendab joonistustes kandilisi ja ümaraid kujundeid.</li> <li>• Joonistab tegevust, kujutades tegelasi paigalseisvana.</li> <li>• Maalib guaššvärvidega (ka akvarellide ja pastellidega) soovitud suurusega pinna ning kasutab töös esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi.</li> </ul>
<b>Meisterdamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Lõikab paberist lihtsaid kujundeid.</li> <li>• Voldib paberi pooleks.</li> <li>• Kortsutab erineva paksusega paberit.</li> <li>• Täiendab joonistusi paberist lõigatud detailidega.</li> </ul>

## 5 - 6 AASTANE LAPS

<b>Tööprotsess</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Teeb töö lõpuni või pakub ise võimaluse lõpetada töö hiljem.</li> <li>• Kasutab õppetöös omandatud tehnilisi oskusi vabas kunstitegevuses.</li> <li>• Meelde tuletamisel kasutab materjale säästlikult ja otstarbekalt.</li> <li>• Oskab käsitseda töövahendeid ja töövõtteid.</li> <li>• Märkab mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist.</li> <li>• Oskab edasi anda eseme osade suurusvahekordi, kehaosade asendeid ja lihtsamat tegevust.</li> <li>• Kasutab loovalt looduslikku materjali koos tehnikuga.</li> <li>• Kujutab objekte neile iseloomulike tunnuste kaudu.</li> <li>• Väljendab kunstitöös meeleolusid ja fantaasiaid.</li> <li>• Oskab oma tööst jutustada.</li> <li>• Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse.</li> <li>• Vaatleb kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.</li> </ul>
<b>Voolimine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Oskab voolida ümaraid ja piklikke vorme.</li> <li>• Muudab voolimismaterjalide kuju pigistades, venitades ja lõigates.</li> <li>• Silub detailide ühendamisel ühenduskohad.</li> </ul>
<b>Joonistamine ja maalimine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Värvib kontuuri ületamata.</li> <li>• Tõmbab joone lihtsa kujuga šabloonile või joonlaua järgi.</li> <li>• Oskab äratuntavalt kujutada soovitud objekti.</li> <li>• Kasutab töös esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi.</li> <li>• Katsetab värvide segamist.</li> </ul>

<b>Meisterdamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Õpetaja juhendamisel kasutab erinevaid materjale.</li> <li>• Rebib lihtsamaid kujundeid.</li> <li>• Voldib lihtsamaid objekte.</li> <li>• Lõikab joone järgi.</li> </ul>
----------------------	---

## 6 - 7 AASTANE LAPS

<b>Tööprotsess</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil.</li> <li>• Väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid.</li> <li>• Tegutseb väiksemates rühmades, leppides omavahel kokku kes mida teeb, paigutades töö ühisele alusele.</li> <li>• Tutvub joonistusvahendite kasutamise erivõimalustega.</li> <li>• Kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu.</li> <li>• Keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö.</li> <li>• Loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest.</li> <li>• Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.</li> <li>• Kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.</li> <li>• Töötab juhendamise järgi ja iseseisvalt, küsib vajadusel abi.</li> <li>• Kasutab materjale säästlikult ja otstarbekalt enamasti meelde tuletamisel.</li> </ul>
<b>Voolimine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Voolib iseseisvalt erinevaid ja erineva suurusega ümarvorme ning oskab neid õõnesvormideks muuta.</li> <li>• Oskab edasi anda eseme osade suurusevahekordi, kehaosade asendeid ja lihtsamaid tegevusi.</li> <li>• Voolib loovalt, kasutades koos naturile omaste tunnustega ka fantaasiaelemente.</li> <li>• Kasutab voolimispulka voolimisel ja pinna kaunistamisel.</li> <li>• Voolib küpsetamiseks mõeldud tainast.</li> </ul>
<b>Joonistamine ja maalimine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Joonistab tuttavaid esemeid ümbritsevast ning loob fantaasiapilte.</li> <li>• Kujutab inimesi ja loomi liikumises.</li> <li>• Kasutab joonistamisel erinevaid kunstivahendeid.</li> <li>• Värvib enamasti kontuuri ületamata.</li> <li>• Segab juhendamisel omavahel põhivärve.</li> <li>• Peseb ja kuivatab pintslit enne järgmise värvi kasutamist.</li> <li>• Liigub pintsliga paberil vabalt ega hõõru pintslit kohapeal edasi ja tagasi</li> <li>• Annab edasi töö iseloomu ja meeleolu enda jaoks sobivates toonides, kasutab ka nähtustele ja esemetele iseloomulikke värvusi.</li> </ul>
<b>Meisterdamine</b>	

	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada.</li> <li>● Lõikab iseseisvalt joone järgi paberist erinevaid kujundeid.</li> <li>● Rebib lihtsamaid kujundeid.</li> <li>● Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsamaid objekte.</li> <li>● Loob tehniliselt ja teostuse poolest lihtsaid meisterdusi.</li> <li>● Kasutab jääkmaterjale.</li> <li>● Teeb töid, milleks on vaja lõigata, liimida, töödelda või ühendada väiksemaid detaile.</li> </ul>
--	---

## MUUSIKA

### Üldeesmärgid

1. Lapses tärkab huvi muusikamaailma vastu.
2. Laps kogeb kollektiivse muusikategemise rõõme ja võimalusi.
3. Laps kogeb erinevaid emotsioone läbi muusika.
4. Laps oskab muusikat kuulata.
5. Laps oskab muusika saatel liikuda ja tantsida.
6. Laps tutvub rütmipillidega ja oskab neid kasutada.
7. Laps oskab kasutada oma häält muusikaliste väljendusvahendite (rütm, helilaad, tempo, dünaamika, tämber) kaudu.
8. Lapsel areneb muusika kaudu esinemisjulgus ja eneseväljendamise oskus.

### Põhimõtted

1. Muusika tegemiseks luuakse soosiv, sõbralik, julgustav ja emotsionaalne keskkond.
2. Toimub koostöö muusikaõpetaja ja rühmaõpetajate vahel – muusikategevus on seotud rühma tegevuskavaga, rühmaõpetajad osalevad muusikategevustes ja pidude ettevalmistamisel.
3. Muusika rikastab rühmade igapäevaelu (valitud meeleolumuusika rühmategeluste osana, unelaulud...)
4. Muusikaliselt võimekamate lastega toimub süvendatud töö.

### 2 - 3 AASTANE LAPS

ALAVALKOND	EELDATAVAD TULEMUSED
<b>Muusika kuulamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Tunneb rõõmu kuulatavast muusikapalast.</li> <li>● Kuulab vaikselt lühiajaliselt muusikapala</li> </ul>
<b>Laulmine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Püüab õpetajaga kaasa laulda.</li> <li>● Laulab eakohaseid laulukesi koos lihtsate liigutustega.</li> </ul>



<b>Rütmiline liikumine:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika iseloomule.</li> <li>● Mängib muusika saatel matkivaid liigutusi: kass, koer jne.</li> <li>● Reageerib muusika algusele ja lõpule.</li> </ul>
<b>Mäng lastepillidel</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Tutvub lihtsamate rütmipillidega</li> <li>● Püüab õpetaja laulule või muusikapalale rütmipillidel kaasa mängida.</li> </ul>

### 3 – 4 AASTANE LAPS

<b>ALAVALKOND</b>	<b>EELDATAVAD TULEMUSED</b>
<b>Muusika kuulamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Areneb muusikaline kõrv (kontrastide tajumine) ning muusikaline mälu.</li> <li>● Kuulab muusikat vaikselt.</li> <li>● Eristab kuulmise järgi lihtsamaid lastelaule.</li> </ul>
<b>Laulmine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Alustab ja lõpetab laulu teistega üheaegselt.</li> <li>● Laulab vabalt voolava häälega.</li> </ul>
<b>Rütmiline liikumine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab tantsuelemente galopp, hüpakamm.</li> <li>● Liigub ringis, üksi ja paaris.</li> </ul>
<b>Mäng lastepillidel</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab löökpile: marakad, tamburiin, kõlapulgad jms.</li> <li>● Mängib õpitavale laulule kaasmängu.</li> </ul>

### 4 – 5 AASTANE LAPS

<b>ALAVALKOND</b>	<b>EELDATAVAD TULEMUSED</b>
<b>Muusika kuulamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kuulab muusikat ja oskab seda iseloomustada (kurb-lõbus, kiire-aeglane, kõrge-madal).</li> <li>● Tunneb Eesti Vabariigi hümnit.</li> <li>● Tunneb ära kuulmise järgi lihtsamaid lastelaule.</li> </ul>
<b>Laulmine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Laulab ühtlases tempos.</li> <li>● Laulab ilmekalt ja puhta intonatsiooniga.</li> <li>● Teab, et laulul on algus ja lõpp.</li> <li>● Saab aru, millest ta laulab.</li> </ul>
<b>Rütmiline liikumine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Liigub vastavalt muusika tempole.</li> <li>● Liigub omaloominguliselt tantsudes ja muusikalistes ringmängudes.</li> <li>● Õpib arvestama tantsumängudes oma kaaslasega.</li> </ul>
<b>Mäng lastepillidel</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kasutab rütmipilli – triangel.</li> <li>● Tunneb meloodiapillidest metallofoni ja kõlaplaate.</li> </ul>

## 5 - 6 AASTANE LAPS

ALAVALDKOND	EELDATAVAD TULEMUSED
<b>Muusika kuulamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kirjeldab muusika iseloomu.</li> <li>● Kuulab muusikat vaikselt.</li> <li>● Tunneb ära kuulmise järgi eakohased lastelaulud.</li> </ul>
<b>Laulmine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Laulab ilmekalt erineva iseloomuga laule.</li> <li>● Saab aru, millest ta laulab.</li> <li>● Õpib laulmise ajal õiget kehahoidu.</li> </ul>
<b>Rütmiline liikumine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Oskab tantsusamme: rõhksamm, hüpakamm, galopp ning kasutab neid erineva iseloomuga tantsudes.</li> <li>● Mõtleb ise uusi tantsu liigutusi laulumängudele.</li> <li>● Õpib arvestama tantsumängudes oma kaaslasega.</li> </ul>
<b>Mäng lastepillidel</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Mängib erinevatel rütmipillidel kaasmängu õpetaja poolt antud muusikapalale.</li> </ul>

## 6 - 7 AASTANE LAPS

ALAVALDKOND	EELDATAVAD TULEMUSED
<b>Muusika kuulamine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Kuulab tähelepanelikult laulu või muusikapala ning iseloomustab seda.</li> <li>● Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu.</li> <li>● Tunneb kuulmise järgi ära eakohaseid lastelaule.</li> </ul>
<b>Laulmine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Õpib laulmisel õiget kehahoidu.</li> <li>● Laulab ilmekalt, loomuliku hääle ja vaba hingamisega.</li> <li>● Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi.</li> <li>● Saab aru, millest ta laulab.</li> </ul>
<b>Rütmiline liikumine</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.</li> <li>● Liigub vastavalt muusika meeleolule.</li> <li>● Õpib arvestama ring- ja tantsumängudes oma kaaslasega.</li> </ul>
<b>Mäng lastepillidel</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille.</li> <li>● Mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge.</li> <li>● Mängib lastepillidel pilliansamblis.</li> </ul>

## LIIKUMINE

### Üldeesmärgid

1. Laps tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu, seda nii üksi olles kui ka rühmas.
2. Laps suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel.
3. Laps tutvub "ausa mängu" reeglitega ja järgib neid tegevuse käigus.
4. Laps mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele.
5. Laps järgib esmaseid hügieeni-ja ohutusnõudeid.

### Põhimõtted

1. Üldkehaline ettevalmistus saab tugineda üksnes eakohasele baasmotoorika arengule.
2. Liikumisoskus toetab lapse emotsionaalset arengut.
3. Suutlikkus pingutada on seotud lapse tahtemaduste kujundamisega ja oskusega plaanitud tegevus lõpetada.
4. Sotsiaalseid oskusi aitab kujundada lapse valmisolek tegutseda aktiivselt nii üksi kui ka rühmas.

Lapse vanus	Eeldatavad tulemused
2 - 3 aastane laps	<ul style="list-style-type: none"><li>• Tutvub koos tegutsemisega.</li><li>• Sooritab põhiliikumisi.</li><li>• Säilitab tasakaalu vähendatud pinnal.</li><li>• Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglita kõnni- ja jooksumänge.</li><li>• Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.</li><li>• Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega.</li><li>• Juhendamisel teeb harjutusi ühtses tempos.</li><li>• Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi.</li><li>• Hoiab tasakaalu kelgul.</li></ul>
3 - 4 aastane laps	<ul style="list-style-type: none"><li>• Sooritab harjutusi korralduse ja sõnalise seletuse järgi.</li></ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.</li> <li>• Hoiab tasakaalu ja ronib piiratud pinnal</li> <li>• Mängib 2-4 reeglita liikumismänge.</li> <li>• Pingutab rühma tegevustes ühise eesmärgi nimel.</li> <li>• Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega.</li> <li>• Sooritab juhendamisel mitmest harjutusest koosnevat kombinatsiooni.</li> <li>• Hoiab tasakaalu kelgul.</li> <li>• Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.</li> <li>• Algatab iseseisvalt mängu.</li> </ul>
<b>4 - 5 aastane laps</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Teab spordivahendite nimetusi ja kasutab erinevaid vahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas.</li> <li>• Kasutab õpitud tegevustes ohutuid liikumisviise.</li> <li>• Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.</li> <li>• Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.</li> <li>• Mängib kollektiivseid võistlusemänge.</li> <li>• Tunnustab nii enda kui ka vastaste edu.</li> <li>• Teeb vahenditega harjutusi tehniliselt õigesti.</li> <li>• Valitseb oma liigutusi koordineerimiseks ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes.</li> <li>• Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt ja jalga</li> <li>• Sooritab tasakaalu, paindumist ja osavust arendavaid harjutusi.</li> <li>• Hoiab tasakaalu kelgul.</li> <li>• Keerab ja pidurdab kelguga.</li> <li>• Jäljendab liikumisega erinevaid rütme.</li> <li>• Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.</li> </ul>
<b>5-6 aastane laps</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Mängib sportlike elementidega mängu.</li> <li>• Talub kaotust võistlusemängudes.</li> <li>• Teab, et õnnetuse või ohu korral tuleb kutsuda appi täiskasvanu.</li> <li>• Ronib takistusrajal, täites lisaülesandeid.</li> <li>• Käsitseb mängu- ja spordivahendeid.</li> <li>• Valitseb harjutusi tehes oma kehahoidu ja liigutusi.</li> <li>• Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt ja jalga.</li> <li>• Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.</li> <li>• Keerab ja pidurdab kelguga takistuste vältimiseks.</li> <li>• Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.</li> </ul>
<b>6-7 aastane laps</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;</li> <li>• Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid</li> <li>• Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;</li> <li>• Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;</li> <li>• Säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;</li> <li>• Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt;</li> <li>• Kasutab täpsust nõudvas tegevuses domineerivat kätt;</li> <li>• Sooritab harjutusi täiskasvanu ettenäitamise järgi;</li> <li>• Sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi.</li> <li>• Liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.</li> <li>• Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid.</li> <li>• Mängib sportlike elementidega mängu.</li> <li>• Peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.</li> <li>• Nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.</li> </ul>

## **VIII. ÕPPEKAVA ARENDUSTEGEVUS JA MUUTMINE**

1. Õppekava arendustegevus toimub süstemaatiliselt kogu õppeperioodi jooksul.
2. Ettepanekud õppekava muutmiseks ja täiendamiseks vaadatakse üle pedagoogilises nõukogus üks kord aastas, enne õppeperioodi algust ja kinnitatakse direktori poolt.